

ΧΡΥΣΑΛΛΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Δ΄.

30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1866.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 80.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ ΤΗΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΜΕΧΡΙ
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1821 (α).

ΥΠΟ ΠΑΥΛΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ.

Ἐν τῇ σειρά τῶν ἐν Ἑλλάδι ἰδρυθέντων τυπογραφείων, ὡς τρίτον καταλογιστέον τὸ περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρχον ἄγνοεῖται ὅμως τό τε ὄνομα τοῦ ἰδρυτοῦ καὶ ὁ ἀκριβὴς τῆς συστάσεως αὐτοῦ χρόνος. Ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Κ. Βρετοῦ τρία καταγράφονται βιβλία ἀπὸ τῶν πιστηρίων τοῦ ἐν λόγῳ τυπογραφείου ἐξεληθέντα, ὧν τὰ δύο εἶναι τοῦ αὐτοῦ πονήματος δύο διάφοροι ἐκδόσεις.

4. « Βιβλίον καλούμενον ῥαντισμοῦ στηλίτευσις, ἐν ᾧ περιέχεται κεφαλαίων ἀριθμὸς ὀγδοήκοντα ἑνός, ἐν (sic) ἕκαστον ταῖς ἀκτίσι τῆς γραφῆς ὡς ἰστὸν ἀράχνης φαίνεται διαλύον ῥαντισμάτων τὸ σκότος. Τότε μὲν πρῶτον τύποις ἐξεδόθη, ὅτε ὁ οἰκουμενικὸς θρόνος ἐκοσμεῖτο παρὰ τοῦ παναγιωτάτου κυρίου κυρίου, Κυρίλ-

» λου, ἔτει αψμς'. Ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει
» τυπογραφίᾳ » Εἰς 4ον (α).

2. « Βιβλίον καλούμενον ῥαντισμοῦ στηλίτευσις, ἐν ᾧ περιέχεται κεφαλαίων ἀριθμὸς ὀγδοήκοντα ἑνός, ὧν ἕκαστον ταῖς ἀκτίσι τῆς γραφῆς ὡς ἰστὸν ἀράχνης φαίνεται διαλύον ῥαντισμάτων τὸ σκότος. Τότε μὲν πρῶτον τύποις ἐξεδόθη, ὅτε ὁ οἰκουμενικὸς ἐκοσμεῖτο θρόνος παρὰ τοῦ παναγιωτάτου κυρίου, κυρίου Κυρίλλου. Διὰ ἀναλωμάτων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὧν τὰ ὀνόματα γράφον, Κύριε, ἐν βίβλῳ ζωῆς, μνησθεὶς πάντων αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Σωτηρίῳ ἔτει αψνς' (6). Εἰς μικρὸν 4ον σύγκειται δὲ ἐκ σελίδων ρος', ἐκτὸς ἄλλων 20 ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀπαρτιζουσῶν τὸν πίνακα τοῦ βιβλίου καὶ ἐτέρων 4 μὴ ἠριθμημένων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ προοίμιον.

3. « Ἐγχειρίδιον περὶ βαπτίσματος καλούμενον χειραγωγία τῶν πλυνόμενων συντεθὲν παρὰ τοῦ ἱατροφιλοσόφου κυρίου Εὐστρατίου Ἀργέντου Χίου, θεῖῳ ζήλῳ κινηθέντος τρανωῶς ἐν αὐτῷ ἀποδείξαι, ὅτι ἀδύνατον ἄλλως πως ἐκτελεῖσθαι τὸ θεόθεν τοῖς ἀποστόλοις δοθὲν β-

(α) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδίου 61.

(α) Βρετοῦ κατάλογος. Τόμ. Α΄. σελ. 72, ἀρ. 97.

(6) Βρετοῦ Κατάλογος. Τόμ. Α΄. σελ. 75, ἀρ. 209.

» πτισμα, εἰ μὴ ἐν τρισὶ ταῖς καταδόσεσιν ὡς παρ' ἐκείνων δογματικῶς ἢ ἀγία τοῦ Χριστοῦ καθολική, ἀποστολικὴ καὶ ἀνατολικὴ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διεδέξατο καὶ μέχρι τοῦ νῦν ποιεῖ. Ἦδη δὲ τύποις ἐκδοθὲν δι' ἀδείας τοῦ παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου, κυρίου Κυρίλλου. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῷ αὐτῷ σωτηρίῳ ἔτει, Μαρτίου α'. » Εἰς μικρὸν 8ον, σὺγγράζεται δὲ ἐκ σελίδων 87 (α).

Ἀντίτυπον τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 1 ἐκδόσεως τῆς Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως εὐδέποτε ἰδὼν, δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ἐὰν ὁ ὑπὸ μόνου τοῦ Κ. Βρετοῦ φερόμενος τίτλος, καὶ ἰδίως τὸ ἔτος τῆς ἐκτυπώσεως (1746), ἔχωσιν ἀκριβῶς, ἢ παρεσιέφρουσε ἀντιγραφικόν τι παράπτωμα. Τῆς ἐκδόσεως ὅμως τοῦ 1756 σώζεται ἀντίτυπον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ μου, ἐν ἧ, ὡς εἶδομεν καὶ ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 2 καταγραφῆς τοῦ τίτλου, δὲν σημειοῦται ὁ τόπος τῆς ἐκτυπώσεως. Ἐπομένως ἀγνοῶ πόθεν ὁ Κ. Βρετός ὀρμώμενος ἀποφαίνεται, ὅτι ἐν τῷ πατριαρχικῷ τυπογραφεῖῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξετυπώθη ἴσως τεκμαίρεται τοῦτο ἀπὸ τινος σημειώσεως κειμένης ἐν τῇ ὄπισθεν τῆς προμετωπίδος σελίδι, διαλαμβανούσης τὰδε: « Ἐπειδὴ νῦν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τυπογραφία πρῶτον ἐγένετο, ὀρμητικῶς κατῳθεν οἱ δαίμονες ἄπερ γὰρ μέχρι τοῦ νῦν ἐτύπωθη, ἔτι δὲ καὶ τυπωθήσεται βιβλία, κειρίαν βάλαι πληγὴν τῷ Σατανᾷ, μὴ δυναμένῳ ἀντιστῆναι τῇ ἀληθείᾳ, οὔτε μὴ βοηθῆσαι τοὺς τὰ ἐναντία τούτων φρονούσιν. » Ἄλλ' ὡς θέλομεν ὑποδείξει κατωτέρω ἢ σημειώσας αὐτὴ ἀντικειμένως εἰς προγενεστέρην τινὰ ἐκδοσιν. Ὅτι δ' ἐτυπώθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ 1756 γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν χαρακτῆρων τῆς *Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως* πρὸς ἐκείνου τοῦ *Ἐγχειριδίου περὶ Βαπτίσματος* τοῦ Εὐστρατίου Ἀργέντου, καὶ ἐτέρου βιβλίου *Διαταγαὶ Γάμων* ἐπιγραφομένου, ὅπερ κατωτέρω θέλομεν περιγράψει.

Ἐρευνήσωμεν ἤδη πότε ἄρα ἐγένετο ἡ πρώτη ἐκδοσις τῆς *Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως*. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς βιβλίου διακδηλοῦται, ὅτι καὶ ἡ τοῦ 1746 ἐκδοσις εἶναι μετατύπωσις, καὶ ὅτι τότε μὲν πρῶτον τύποις ἐξεδόθη, ὅτε ὁ οἰκουμενικὸς θρόνος ἐκοσμεῖτο παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου κυρίου Κυρίλλου. Πρὸ τοῦ 1746 τέσσαρες

πατριάρχαι ἴθουν τὰ τῆς Ἐκκλησίας, φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο, Κύριλλος Α', ὁ Λούκαρις, Κύριλλος Β', ὁ Κονταρῆς, ὁ διαδεχθεὶς τὸν Λούκαριν, Κύριλλος Γ', ὁ πατριαρχεύσας τῷ μὲν 1654 ἡμέρας εἴκοσι τῷ δὲ 1655 δύο μόλις ἑβδομάδας, καὶ Κύριλλος Δ', ὁ ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβὰς τῷ 1712 καὶ δεκαοκτὼ μῆνας πατριαρχεύσας. Διεξηλθόντες ὅμως τὴν ἐκδοσιν τοῦ 1756 εὐρομεν, ὅτι ἐν σελ. λγ' γίνεται μνεῖα τοῦ *Τόμου Καταλλαγῆς* τυπωθέντος τῷ 1690, καὶ ἐν σελ. λβ' τῆς *Δογματικῆς Παρομιλλας*, τυπωθείσης τῷ 1710, τέλος δὲ πάντων ἐν σελ. λς' ἀναφερόμενον τὸ λέξικόν Φραγκίσκου τοῦ Πιθάτη τυπωθὲν ἐν Ἐνετίᾳ, τῷ 1750 (α). Ἐντεῦθεν ἀριθμῶς καταφάνεται, ὅτι ἡ βιβλος συνεγράφη μετὰ τὸ ἐν τῷ προμετωπίῳ σημειούμενον ἔτος (1746), καὶ οὐδὲ συμπίπτει ἢ ἐν λόγῳ χρονολογία τῆς πατριαρχείας Κυρίλλου Ε', τῷ 1748 ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀναβάντος. Ἐπὶ τίνος λοιπὸν Κυρίλλου ἐξεδόθη τὸ κατ' ἀρχὰς ἡ Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως;

Ὁ γεραρὸς καὶ ἀοιδίμος Οἰκονόμος ἐξιστορεῖ, ὅτι ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Ε' τῷ 1750, βουλομένων τινῶν Λατίνων, ἐκ τῶν πέραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἰκούντων προσελθεῖν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ βάπτισμα μὴ καταδεχομένων, ἐκινήθη ζήτημα πρὸς τῆς ἱερεῦσι τοῦ Γαλατᾶ, εἰ μόνον μύρω χριστέον, ἢ καὶ βαπτιστέον τοὺς ἐκ Λατίνων προσερχομένους. Ἀνερχθέντος δὲ τοῦ ζητήματος τῷ Πατριάρχῃ, καὶ ἐξετασθέντος συνοδικῶς, ἐπετάχθη τοῖς ἱερεῦσι βαπτίζειν αὐτούς μετὰ τινὰ ἔτη συναλθόντων καὶ τῶν δύο πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἐκυρώθη τὸ ψηφισθὲν καὶ ἐξεδόθη τῷ 1756, Ὁρος τῆς ἐκκλησίας *συσταίνων μὲν τὸ θεόθεν ἀγιον βάπτισμα, καταπτύων δὲ τὰ ἄλλως φερόμενα τῶν αἰρετικῶν βαπτίσματα*. Τότε δὲ προσπιλέγει ὁ κλεινὸς Οἰκονόμος, ἐκυρώθη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, *Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως* ἐπιγεγραμμένον ἐγχειρίδιον ὑπὸ τοῦ σφοδράτου Εὐστρατίου τοῦ Ἀργέντου (καίτοι ἀνωνύμως) συγγραφέν, ὅπερ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῇ Ἀρμενικῇ τυπογραφίᾳ, τῷ 1756 (β). Ἄλλ' οἱ φερόμενοι εἰς μαρτυρίαν Ἀθανάσιος

(α) Nuovo Dizionario scientifico e curioso, sacro e profano del dottor Gian-Francesco Pivati. Venezia, 1750.

(β) Βλ. Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα Κωνσταντινου Προσβυτέρου καὶ Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμου. Τόμ. Α'. σελ. 477.

ὁ Πάριος (α), Νικόδημος ὁ Ἀγιορίτης (β), καὶ ὁ Βενδότης (γ), ἀναφέρουσι μὲν τὸ *Ἐγχειρίδιον περὶ βαπτίσματος* τοῦ Ἀργέντου, οὐδεμίαν ὁμῶς μνεῖαν ποιοῦνται τῆς *Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως*. Ὡστε τὰ δύο ταῦτα πονήματα, εἶναι διάφορα καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἄσχετα.

Ὁ Κ. Σοφ. Οἰκονόμος ἐμβριθῶς ἐξετάσας τὸ ἐν λόγῳ ζήτημα, συμπεραίνει ὡς ἐξῆς: α) ὅτι ἐπὶ τοῦ Κυρίλλου (τοῦ Ε') πρῶτον κινηθέντος τοῦ ζητήματος περὶ βαπτίσματος τῶν Λατίνων, τότε καὶ ἡ τοῦ Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως συνεγράφη β) πάντως ἡ χρονολογία αὐτῆς ἔσφαλται, καὶ ἴσως γραπτέον αὐτῆς, εἰ μάλιστα τύχοι ἔχοντα κἀκεῖνα τὰ ἀντίτυπα τὸν ὄρον· καὶ τότε αἱ δύο φαινόμενα ἐκδόσεις (β) οὐδ' οἱ τότε καιροὶ, οὐδὲ τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα ἀνεδέχοντο) ἀποδεικνύονται μία, διορθωθέντος ἐν τῆς ὑστερίαις ἀντύποις τοῦ ἡμαρτημένου ἐν τοῖς πρὸ αὐτῶν τίτλοις, καὶ ἀντὶ τῶν « ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τυπογραφίᾳ αὐτῆς » τεθέντων τῶν « διὰ ἀνωμαλῶν τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, . . . σωτηρίῳ ἔτει αὐτῆς. » Ἐλλείποντος δὲ τοῦ ὄρου, ἔσονται μὲν αἱ ἐκδόσεις δύο, ἀμφοτέραι μὲν τοι γεγεννημέναι μετὰ τὴν τῷ αὐτῷ γενομένην ἀνάστασιν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον Κυρίλλου τοῦ Ε', ἢν ὁ τίτλος ἐκατέρως δηλῶν φαίνεται ἐκ τε τῶν προειρημένων καὶ ἄλλων, ὧν καὶ ἡ εὐρεσις εὐχερῆς, καὶ ἡ ἐνταῦθα συμφορήσις φερτικότερα. Τὸ δὲ « νῦν πρῶτον τυπογραφίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγένετο » μνημονικὸν παράπτωμα τῶν τῆς ἐκδόσεως ἐπιστατησάντων λογιστέον, παρεσιδυσάντων τὸ παρέλκον πρῶτον ἀπὸ ὑπερβολῆς ἴσως πρὸς τὴν λέξιν ἀγάπης, οἷαν μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐν τῷ « Τότε μὲν πρῶτον » παρολκὴ αὐτῆς (δ).

Ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ σοφοῦ φίλου μας, πρέπει καὶ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι κατὰ λάθος ἐτέθη τὸ ἔτος 1746 ἀντὶ 1756, ὅτι ἀνακαλυφθέντος τοῦ λάθους καὶ διορθωθέντος, ἄλλαι μὲν λέξεις ἀφηρέθησαν, καὶ ἄλλαι προσετέθησαν ὅτι τὸ τότε πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ἀντὶ τοῦ νῦν καὶ τέλος πάντων πρέπει νὰ ἐλέγξωμεν τοὺς ἰδρυτὰς

(α) Ἐπιτομὴ εἴτε συλλογὴ τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων, σελ. 35Γ.

(β) Πηδάλιον. Σημειώσεις εἰς τὸν μς' κανόνα τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.

(γ) Τόμος Δ' τῆς Μελετίου ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, σελ. 222.

(δ) Σ Η'. τῆς πρὸς με ἀπευθυνθείσης ἐπιστολῆς.

τῆς δευτέρας ἐν Κωνσταντινουπόλει τυπογραφίας καὶ τοὺς διευθύνοντας αὐτὴν, ὡς διατελοῦντας ἐν παντελῇ ἀγνοίᾳ περὶ τῆς ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει συστηθείσης τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ πολυπαθοῦς Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐντελεστέρας τυπογραφίας. Ἰσως ὅλα ταῦτα εἶναι πιθανά, τότε ὅμως θέλομεν βεβαιωθεῖ, ὅταν εὐτυχῶς ἀνακαλυφθῇ ἀντίτυπον τι τῆς ἐκδόσεως τοῦ 1746. Ἐὰν δὲ νῦν, ἐλλείψει τοῦ βιβλίου, ἐπιτρέπεται ἡμῖν ἐπὶ εἰκασίῳν βασιζομένοις νὰ ἐκφέρωμεν κρίσεις, τολμῶμεν ν' ἀντιπαραθέσωμεν πρὸς τὴν τοῦ Κ. Οἰκονόμου καὶ τὴν ἡμετέραν γνώμην. Καὶ ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Ε' ἀναφανὲν περὶ βαπτίσματος τῶν Λατίνων ζήτημα εἶχεν ἀνακοῦν ἐκ παλαιῶν χρόνων· διότι βλέπομεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1621 ἐν Ῥωσίᾳ, πατριαρχεύοντος τοῦ Φιλαρέτου, εἶχε ψηφισθῆ συνοδικῶς βαπτίζειν τοὺς ἐκ Λατίνων προσερχομένους τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ὁ δὲ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης Ἰσραεὶμς Γ' ἐν τῷ πρὸς τὸν Μέγαν Πέτρον γράμματι (1718) μόνους τοὺς Λουθηρανούς καὶ Καλθίνους μύρω χρίειν (ὡς καθ' ἑαυτοὺς βαπτίζομένους) διατυπώσας ἐξέκλεισε τοὺς Ῥαντιζομένους Λατίνους (α). Τούτων οὕτως ἐχόντων οὐδόλως δισταζόμεν νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἡ Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως εἶναι ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς συγγραφὴ. Ἰδοὺ δὲ καὶ τί περὶ τούτου φρονούμεν α) ὅτι ἡ πρώτη ἐκδοσις ἐγένετο ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Μεταξᾶ β) ὅτι ἡ τοῦ 1746 ἐκδοσις εἶναι ἀπλῆ μετατύπωσις τῆς προτέρας καὶ γ) ὅτι, ἀνακινήθέντος τοῦ περὶ βαπτίσματος ζητήματος ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Ε', κατ' αἴτησιν τοῦ πατριάρχου ἐγράφη ὑπὸ Εὐστρατίου Ἀργέντου τὸ *Ἐγχειρίδιον περὶ βαπτίσματος*, ἀλλὰ θεωρηθείσης ἴσως τῆς Ῥαντισμοῦ στηλιτεύσεως, ὡς ἰσχυροτέρας κατὰ τὰ ἐπιχειρήματα, ἐκυρώθη αὐτὴ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ συνεξεδόθη μετὰ τοῦ ψηφισθέντος ὄρου, διεβρῦθμισμένη τῇ προσθήκῃ κεφαλαίων τινῶν καὶ νέων μαρτυριῶν. Τὴν ἰδέαν μας ταύτην ἐνισχύει καὶ τὸ ἐξῆς· ἐν τῇ προμετωπίδι τοῦ συταγματίου τοῦ Ἀργέντου, καὶ τοι γραφέντος κατ' αἴτησιν τοῦ πατριάρχου, ἀναγινώσκωμεν « ἤδη τύποις ἐξεδόθη δι' ἀδείας τοῦ Παναγιωτάτου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Κυρίλλου. » Τὸ δὲ ὅλον σύνταγμα τῆς Ῥαντισμοῦ στη-

(α) Βλ. τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα τοῦ Οἰκονόμου. Τόμ. Α'. σελ. 476.

(α) Βρετοῦ Κατάλογος. Τόμ. Α'. σελ. 75, ἀρ. 209.

λιτεύσεως σὺν τῷ Ὄρφ, δεικνύται ὡς ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας ἐκδοθέν. Ἐάν ἐνεβατεύσαμεν εἰς τὴν πραγματικότητα, εὐχερέστατα ἐξηγεῖται καὶ τὸ ἐν τῷ τίτλῳ « τότε μὲν τὸ πρῶτον τύποις ἐ » ξεδόθη ὅτε ὁ οἰκουμενικὸς θρόνος ἐκοσμεῖτο » παρὰ τοῦ Πανκχιωτάτου κυρίου, κυρίου Κυ- » ρίλλου, » αἰνιττόμενον τὴν ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως γενομένην πρώτην ἐκδοσιν καὶ ἡ ὁ- » πισθεν δὲ τοῦ προμετωπίου σημείωσις « ἐπειδὴ » νῦν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει τυπογραφία πρῶ- » τον ἐγένετο » ἀναγνωρίζεται ὡς ἀνήκουσα εἰς τὴν πρώτην ἐκδοσιν.

Μετὰ τινα ἔτη διευθυντῆς τοῦ τυπογραφείου τούτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως φαίνεται Πα- » ναγιώτης τις Κυριακίδης, οὗ τινος τὸ ὄνομα ση- » μειοῦται ἐν τῷ ἐξῆς βιβλίῳ.

4. Διαταγαὶ Γάμων. Ἐν ἔτει σωτηριῷ αψζζ', ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ.

Ἡ ἐπιγραφὴ κεῖται ἐντὸς ξυλογραφίας παρι- » στῶσης ἀρχιτεκτονικόν τι θύρωμα, ἐν ᾧ πρόκειν- » ται κίονες κορινθιακοὶ ἐπὶ στηλοβατῶν ἐνουμέ- » νων διὰ θωρακίων κεκοσμημένων δι' ἀνθεμίων ἐν τῷ διακεκομμένῳ δ' ἐπιστηλίῳ παρίσταται ἐν ἀκτῖσι προτομὴ τοῦ Παντοκράτορος, εὐλογοῦν- » τος διὰ τῆς δεξιᾶς καὶ κρατοῦντος διὰ τῆς ἀ- » ριστερᾶς τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν ἄντι δὲ ἀετώμα- » τος ὑπέγκειται ἄψις, ἐκατέρωθεν τῆς ὁποίας πλη- » ροῦσι τὰς γωνίας δύο ἄγγελοι. Κάτωθι τοῦ θυ- » ρώματος ἀναγιώσκεται « παρὰ Παναγιώτῃ Κυ- » ριακίδῃ τῷ Βυζαντίῳ. »

Ἡ βίβλος αὕτη, μικροῦ σχήματος 4ου, συγκε- » μένη ἐκ σελίδων πη, περιέχει δύο λόγους τοῦ πε- » ριφανοῦς πατριάρχου Σαμουὴλ κατὰ τῶν ἐπὶ χρά- » μασι γυναικῶν λαμβανόντων, καὶ οὗς μετέπειτα » συνόδου συναθροισθείσης ἀγιωτάτων ἀρχιερέων » ἐπὶ τοῦ διαληφθέντος πατριάρχου, γνώμη καὶ » τῶν λοιπῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν, ὄρους καὶ » κανόνας ἐξέθετο ἡ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκ- » κλησία. »

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων μνημονευθέν- » των βιβλίων, οὐδὲν ἄλλο γινώσκω ἀπολυθὲν ἐκ τῶν πειστηρίων τῆς τυπογραφίας ταύτης, καὶ » τοι οὐκ ὀλίγα διαρκεσάσης ἔτη ἐξ οὗ καταδεί- » κνυται, ὅτι ὀλίγον εἰργάζετο. Παρὰ δὲ τοῦ ἀββα Τοδερίνη περιηγουμένου τὴν Κωνσταντινούπο- » λιν, τῷ 1786, μανθάνομεν ὅτι ἐρωτήσας οὗ- » τος περὶ τοῦ τυπογραφείου, ἤκουσεν ὅτι ἐν ἐ- » νεργείᾳ ὄν πρὸ τοῦ πατριάρχου Σαμουὴλ, ἔκτοτε

διὰ τὴν ἀπορίαν ἐκείτο ἡμελημένον καὶ νεκρὸν (α). Ἡ τετάρτη τυπογραφία συνεστήθη ἐν τῇ ἐμπο- » ρικωτάτῃ καὶ καλλίστῃ πασῶν τῶν τῆς Ἰωνίας πόλεων Σμύρνη, ἀλλ' οὔτε περὶ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐ- » τῆς, οὔτε πόσον διήρκεσεν ἡδυνήθη νὰ ἐξι- » χνιάσω τι. Πιθανῶς ὑπῆρξε βραχυχρόνιος, διότι ἐν μόνον βιβλίον γινώσκω ἐξεληθὲν τῶν πειστη- » ρίων αὐτῆς, τὸ ἀκόλουθον.

» Ἀκολουθία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς » ἡμῶν Συμεῶν, τοῦ νέου καὶ θαυματουργοῦ, » τοῦ καὶ ἀνυποδήτου, ψαλλομένη τῇ δεκάτῃ » ἐνάτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνός, συντεθείσα παρὰ » Γερασίμου ἰερομονάχου. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκ- » δοθείσα καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθείσα. Ἐν » Σμύρνη, 1764. Παρὰ Μάρκω. » Εἰς 4ον σελ. 33.

(Ἐπεταὶ ἡ συνέχεια.)

ΑΠΟ ΣΜΥΡΝΗΝ ΕΙΣ ΕΦΕΣΟΝ.

ΤΗ ΚΥΡΙΑ ***.

ΟΤΕ σὰς ἀπέστειλλον τὰς Ἀγαπήσεις μου τῆς Σμύρνης, οὐδέποτε ἤλπιζον τοιαύτην ἐκ μέ- » ρους σας προδοσίαν, ὥστε νὰ δημοσιεύσητε τὰς ἀτελεῖς ἐκείνας καὶ αὐτοσχεδίους ἐντυπώσεις μου περὶ τῆς Σμύρνης, αἵτινες ἦσαν προωρισμέναι νὰ μὲνωσι παρ' ὑμῖν ὡς ἐπισφράγισις δοθείσης ὑπο- » σχέσεως ἐκ μέρους μου, ὡς ἐνθύμησις ἀπόντος φίλου ἐκ μέρους σας. Καὶ ὅμως σεις ἐσπεύσατε νὰ τὰς δημοσιεύσητε διὰ τῆς Χρυσάλλιδος, ἴσως ἀπὸ γυναικίαν χαιρεκακίαν ὅπως μ' ἐκθέσητε εἰς τὰ βέβηλα λογιωτάτου τινος, ὅστις, εὐρίσκων εἰς τὰ γραφόμενά μου γραμματικὴν τινα παράλειψιν ἐνὸς κόμματος ἡ μίαις περισπωμένης, ἤθελε δη- » μοσιεύσει σειρὰν σχοινοτενῶν ἄρθρων εἰς τὴν Κλειῶ ἢ εἰς τὴν Ἡμέραν διὰ νὰ ἀποδείξῃ πῶς ὁ Ἐρλάγγιος καὶ ὁ Χαρτούγγιος ἔστιξαν ἢ ἐτόνισαν τὴν δεῖνα περίοδον ἢ τὴν δεῖνα λέξιν.

Ἢδη λοιπὸν ἐννοῶ καὶ ἐγὼ πόσον ὀλίγην ἐμπι- » στοσύνην πρέπει νὰ ἔχη τις εἰς τὰς κυρίας. Εὐ- » τυχῶς τὸ πάθημα, ἐξ οὗ ἠρύσθη τὸ μάθημα τοῦτο, εἶνε μικρὸν καὶ δύναμαι νὰ σὰς συγχα- » ρήσω, καθόσον (καὶ τὸ λέγομεν μεταξὺ μας) οἱ φωστῆρες τοῦ ἔθνους μας διαπληκτίζονται ἀ- » σπλάγγως ἔνθεν μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀδρία ἔνθεν δὲ

(α) Toderini, Letteratura Turchesca T. 3 pag. 5 Venezia, 1787. Σ. Οἰκονόμος, 8 ἡ τῆς πρὸς με διευθυ- » θείσης ἐπιστολῆς.

ἀπὸ τῆς λεωφόρου τοῦ Πανεπιστημίου ὡς ἄλλοι Τετᾶνες, καὶ δὲν ἐλπίζω ἐν τῷ μέσῳ τῆς πάλης τῶν νὰ ἀτενίσωσι πρὸς τὸν τὴν Ἀσίαν ταξειδεύ- » οντα ἐμέ' ἄλλως ὁ Κύριος γενέσθω μοι ἴλεως. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι δὲ ταύτῃ καὶ ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι παλὺν ἔτι χρόνον ὁ περὶ τῆς λέξεως φιλολόγος ἢ φιλόλογος ἀγών των θέλει διαρκέσει, τολμῶ νὰ σὰς ἀποστείλω τὴν ἔκθεσιν τῆς ἀπὸ Σμύρνης εἰς Ἐφεσον περιηγήσεώς μου, παρακαλῶν ὑμᾶς νὰ μὴ διαπράξῃται ἐκ δευτέρου τὸ ἐγκλημα τῆς προδοσίας, τὸ ὁποῖον καὶ οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ ἐρω- » τικοὶ νόμοι τιμωροῦσι.

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἤκουον νὰ γίνηται λόγος περὶ σιδηροδρόμων, ὅτι οὗτοι εἶνε ἄμαξαι συρό- » μεναι ὑπὸ ἀτμοκινήτου μηχανῆς, ὅτι διασχί- » ζουσι τὰς ἀποστάσεις μετ' ἀπιστεύτου ταχύτη- » τος, ἀνέγνωσα δὲ καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἄμαξαις ταύ- » ταις πολλὰ ἐπισυμβαίνουνσι τὰ περίεργα. Ἦκουσα προσέτι ὅτι σιδηρόδρομος ἐμελλε νὰ ἐνώσῃ τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐφανταζόμην ὅτι ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν ἔτι, ἐμελλον καθήμενος εἰς μίαν τοιαύτην ἄμαξαν ἢ, ὅπως οἱ Τούρκοι τὴν ὀνομάζουσιν, εἰς ἐν τοιοῦτον ἀτμόπλοιοι τῆς ξη- » ρᾶς (καρραβαποροῦν) νὰ ἦμαι ὁ ἥρωσ δράματός τι- » νος Σαιχπερίου ἢ Γολδονοῦ. Ἀλλὰ φεῦ! τοὺς μῆνας διεδέχοντο ἔτη, τὰ ἔτη Ὀλυμπιάδες, τὰς Ὀλυμπιάδας Ἰουβιλαιᾶ καὶ ὅμως ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας σιδηρόδρομος οὔτε ἤρχισε κἄν. Ἰσως ἢ τρίτῃ μετ' ἡμᾶς γενεᾷ παρασταθῆ εἰς τὴν ἡμέ- » ραν τῶν ἐγκαινίων του.

Αἱ ἐφημερίδες τῆς Ἰουστινιανῆς πόλεως ἐκκο- » φαίνουσιν ἡμᾶς καθ' ἐκάστην περὶ τῶν γιγαντιαίων προόδων, τὰς ὁποίας κάμομεν, πληροῦσι τὰς στήλας των με φιλιππικὸς τοῦ Δελγηεώργη καὶ τοῦ Κατζικαπῆ, ὀλιγίστην ὅμως προσοχὴν δίδου- » σιν εἰς τὴν πραγματικὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ἔθνους, εἰς τὴν βιομηχανίαν, εἰς τὴν ἀνάπτυ- » ξιν τῆς συγκοινωνίας, εἰς τὸν πρακτικὸν ἐν γέ- » νει βίον. Οἱ πλείστοι τῶν συντακτῶν αὐτῶν, οὐ- »δέποτε ἐξεληθόντες πέραν τοῦ ἐλαιῶνος τῶν Ἀθη- » νῶν, κρίνουσι κατὰ τὴν φαντασίαν των τὰ πράγ- » ματα καὶ βατραχιδῶν κοάζουσι, χωρὶς οὔτε τί αἰτοῦσι νὰ γνωρίζωσιν. Ἄς ἐξέλθωσι μικρὸν τοῦ περιωρισμένου ἐκείνου ὀρίζοντος καὶ θέλουσιν ἰδεῖ ὅτι ἡ πρόοδος ἐκάστου λαοῦ ἐγκεῖται οὐχὶ εἰς τὰς γλωσσολογικὰς ἐπιδείξεις, ἢ εἰς τοὺς ῥητορι- » κούς κασμούς, ἀλλ' εἰς τὴν τῇ ἠθικῇ ἐνουμένην ὕλικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ Τουρκία βεβαίως πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ εὐήμερῇ ὕλικῶς ἢ κυβέρνησιν τῆς

ὅμως φροντίζει νὰ ρίπτῃ τὸ δὴ λεγόμενον στά- » κτην εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τοῦτο παρεχώρησεν ἀπὸ τινος προνόμια εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς ἐταιρίας, διὰ νὰ ἀνοιξῶσι διώρυγαι, νὰ κατασκευάσωσι σιδηροδρόμους νὰ ἐξορύξωσι μεταλλεῖα κλ. Τί δὲ πράττει ἡ ἡμετέρα; Ἐν μό- » νον μέλημα ἔχει, πῶς καθ' ἐκάστην νὰ καταδείξῃ ἐναργέστερον εἰς τὴν Εὐρώπῃ τὴν γύμνωσιν καὶ ἀθλιότητα τοῦ ἔθνους, πῶς νὰ μᾶς καταστήσῃ γελοιωδέστερους εἰς τὸν κόσμον.

Δύο ἐταιρίαι ἀσχολοῦνται ἀπὸ ἐτῶν ἐν Σμύρνη περὶ τὴν ἐνωσιν τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης διὰ σιδηροδρόμου πρὸς ἄλλας πόλεις τοῦ κράτους. Ἡ μία Ἀγγλικὴ προτίθεται νὰ συνδέσῃ τὴν Σμύρ- » νην μετὰ τὰς Τράλλεις (Αἰδίνιον), ἡ ἄλλη Γαλλικὴ ἀνέλαβε νὰ τὴν ἐνώσῃ διὰ Μαγνησίας, Κασαμπᾶ καὶ Προύσης μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἢ τε- » λευταία αὕτη φαίνεται ὅτι ἐπιτυχέστερον προ- » βαίνει εἰς τὰς ἐργασίας τῆς, διότι πρὸς τὸ παρὸν μέχρι Κασαμπᾶ προβάσα, ἀπολαμβάνει, ὡς μ' ἐβεβαίωσαν, μέγιστα κέρδη. Τοῦναντίον ἡ Ἀγ- » γλικὴ, ἀρξαμένη ἀπὸ τὴν κατασκευὴν πολυτε- » λῶν οἰκοδομημάτων καὶ δαπανηρῶν μεγάρων ὑπέ- » στη μεγάλας ζημίας, ὥστε ἡ νῦν ἐταιρία διεδέ- » ζατο δύο ἑτέρας χρεωκοπησάσας, καὶ ὅμως μέχρι τοῦ ἡμῶσως δρόμου ἐφθασεν ἔως τώρα.

Ἀπεφάτισα λοιπὸν καὶ ἐγὼ νὰ ταξειδεύσω τὸ μὲν χάριν διασκεδάσεως, τὸ δὲ ὅπως ἐπισκεφθῶ τὰ ἐρείπια τῆς πάλαι ποτε ἐνδόξου καὶ ἰσχυρᾶς μητροπόλεως τῆς Ἰωνίας Ἐφεσον, νῦν δὲ ἀκλε- » οῦς καὶ μόλις ὀλιγίστας καλύβας ἐχοῦσης Ἀγιο- » σλοῦκ, ὅπως οἱ Τούρκοι τὴν ὀνομάζουσι, καὶ με- » ταθὰς εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Γεφύρας περιέμενον τὴν ἔλευσιν τῆς ἀτμοκινήτου μηχανῆς ἵνα λάβω θέσιν ἐν τινι τῶν ἄμαξῶν (wagons) καὶ ἀπέλθω εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον μου.

Ὁ σταθμὸς τοῦ εἰς Ἐφεσον ἄγοντος σιδηροδρό- » μου, ὅστις ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἐταιρίαν, ὑπάρχει κυρίως εἰς Πόνταρ, ὅπου καὶ κατὰ- » στημα πρὸς τοῦτο μεγαλοπρεπέστατον ἐκτίσθη ἄλλὰ συντομίας χάριν οἱ ὁδοιπόροι μεταβαίνουνσι εἰς Γεφύραν, ἔνθεν ἐκβιζόμενοι, μεταβαίνουνσι ἕκαστος εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους σταθμοὺς κατὰ τὸν σκοπὸν του. Ἐν τῇ Γεφύρᾳ εὗρον ὑπὲρ τοὺς διακοσίους συνοδοιπόρους, ὧν οἱ μὲν ἦσαν Γραικοί, οἱ δὲ Ἀρμένιοι, οἱ δὲ Τούρκοι καὶ ἀπετέλουν σύμ- » πλεγμα φυσιογνωμικὸν ἀξιοπεριεργον. Ἐπηύξαν δὲ τὴν ποικιλίαν ταύτην μέγα πλῆθος καμήλων ὀκαλζουσῶν καὶ ἐμπορευμάτων χαμαὶ ἐκτεθειμέ-

νων και προωρισμένων να αποσταλῶσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας. Ἀνεμίχθη λοιπὸν και ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λογικῶν και ἀλόγων ἐκείνων ζῶων και ἐπιφῶν τὸ τοῦ προφήτᾶνακτος « Ἀνθρώπους και κτήνη σώσεις, Κύριε » ἔλαθον ἀντι τριάκοντα δύο γροσίων εἰσιτήριον δευτέρας θέσεως μέχρις Ἐφέσου, και ἐπερίμενον τὴν τεταγμένην πρὸς ἀναχώρησιν ὥραν.

Μετ' οὗ πολὺ συριγμὸς οὐκ ἐπιτήρητος ἠκηύθη και ὁ κώδων τοῦ σταθμοῦ ἀνήγγειλε τὴν προσέγγισιν τῶν ἀτραμαζῶν. Ἐκαστος τότε τῶν ἐπιβατῶν ἤρξατο παρασκευαζόμενος ὅπως καταλάβῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέσιν, ἀχθοφόροι ἤρξαντο μετακινούμενοι τὰ ἐμπορεύματα ὅπως διευθετήσωσιν αὐτὰ ἐν ταῖς πρὸς τοῦτο ἀμαζαῖς, και οἱ καμηλαγωγοὶ, περιερχόμενοι τὰς σειρὰς τῶν ὀκλαζουσῶν καμήλων, ἐξήγειρον αὐτὰς, φωνάζοντες ζι-ζι, ὅπως εἰς τὴν ἐκείνων διάλεκτον σημαίνει *Εἰς παράταξιν!* Δὲν παρήλθον δὲ δέκα λεπτά και ἴδομεν μακρόθεν μετὰ μεγίστης ταχύτητος ἐρχομένης τὰς ἀτραμαζῶν μετ' ὀλίγον δὲ ὁ κώδων τοῦ σταθμοῦ και ἡ ἐξάτμισις τοῦ φρικωδῶς συρίζοντος ἀτμοῦ μᾶς ἀνήγγειλε τὴν ἀφίξιν των, και μᾶς προσεκάλεσε νὰ λάβωμεν ἕκαστος τὴν θέσιν του. Τεσσαράκοντα ἐννέα ἦσαν αἱ ἀμαζαῖ αἰτινες ἐμελλον νὰ μεταφέρωσι τοὺς ἀνθρώπους, δεκατρεῖς τὰ ἐμπορεύματα και ἐπτὰ τὰς καμήλους και τοὺς ἵππους, ὥστε τὸ ὄλον ἡ συνοδεία ἡμῶν ἀπληρῆζετο ἐξ ἐξήκοντα ἐννέα ἀμαζῶν, καταλαμβάνουσῶν πλέον τῶν διακοσίων μέτρων μήκους ἑκτασιν, πόσον δὲ βάρος ἔφερον, τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ υπολογίσω, ὑποθέτω ὅμως ὅτι ἦτο μέγιστον, διότι ἐδέχθη νὰ μᾶς βυμουκλήσωσι, δύο ἀτμοφόροι ἀμαζαῖ (wagons) ἡ μὲν ἐμπροσθεν, ἡ δὲ ὀπισθεν ὠθοῦσα πρὸς τὰ πρόσω. Ἐντὸς εἴκοσι λεπτῶν ἐπιβάται, ζῶα και ἐμπορεύματα ἐτοποθετήθησαν προσκόντως και τὴν 7 1/4 πρωϊνῆν ὥραν ἀπήλθομεν ἐκ Σμύρνης, τὰ βέλτιστα τοῖς πᾶσιν εὐχόμενοι.

Ἡ ἀμαζα ἐφ' ἧς ἐτοποθετήθη, ὡς και αἱ λοιπαὶ, διηρεῖτο εἰς δύο μερίσματα, ἕκαστον δὲ μέρος ὑποδιηρεῖτο εἰς ὀκτὼ κειχωρισμένας θέσεις, αἰτινες ἐδύναντο νὰ περιλάβωσιν ὑπὲρ τοὺς δεκαπέντε ἀνθρώπους. Εὐτυχῶς εἰς τὸ διαμέρισμά μου δὲν εἶχον εἰμὴ ἐννέα συνοδοιπόρους, δύο Τούρκους, τέσσαρας Γραικοὺς, δύο Ἀρμενίους και μίαν γυναῖκα παρήλικα, κατὰ δυστυχίαν, ὥστε ἐκθέσθημεν ἐν πάσῃ ἀναπαύσει. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰς ὁδοιπορίας ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας δὲν διαφέρομεν

πολὺ τῶν Γάλλων, εἴμεθα δηλονότι λαλίστατοι, πρῶτος ἐγὼ τῶν συνοδοιπόρων μου ἤρξαμην τὴν ὀμιλίαν και ἠρώτησα περὶ τοῦ ἔθνους και τοῦ μέρους πρὸς ὃ κατηυθύνοντο οἱ παρακαθημένοι μου. Ἐκ τούτων εἰ μὲν δύο Τούρκοι ἐστελλόντο ὑπὸ τῆς Διοικήσεως τῆς Σμύρνης εἰς Δωμάτια, κωμόπολιν πρὸς τὸν Μαϊάνδρον ποταμὸν, ὅπως προσαγάγωσι χρεώστας τινας εἰς τὸν σατράπην τῆς Σμύρνης, οἱ Γραικοὶ μετέβαινον εἰς Σόκια, πόλιν οὐ μακρὰν τῶν Δωματίων ἀπέχουσαν, ἡ γυνὴ μετέβαινε εἰς Βουτζᾶ ὅπως νυμφεύσῃ ἕνα υἱὸν τῆς, και οἱ λοιποὶ τέλος ἐμελλον μετ' ἐμοῦ νὰ μείνωσιν εἰς Ἐφεσον. Μετὰ τὰς προκαταρκτικὰς ταύτας ἐρωτήσεις, ἀντηλλάξαμεν τὰς ἰδέας μας περὶ τῆς ἐφευρέσεως τῶν σιδηροδρόμων, και ὁ εἰς τῶν Τούρκων, ἐξελθὼν τῆς Πυθαγορικῆς σιγῆς του, ἐκράυγασε τουρκιστὶ « Φρένκ-μιλλε-τι σεϊ-τάν-τιρ » (οἱ Φράγκοι εἶνε διάβολοι).

Ὅτε κατὰ πρῶτον κατεσκευάσθη ὁ σιδηροδρόμος ἐν Σμύρνης, οἱ Τούρκοι δὲν ἠθέλησαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς ἀτραμαζῶν, διότι τὰς ἐθεώρουν ὡς ὄργανα διαβολικὰ. Κεχηνότες μάλιστα ἐβλεπον τοὺς ἐμβαίνοντας εἰς αὐτὰς, και καταράμενοι, ἠπόρουν πῶς οἱ ἄνθρωποι τοσοῦτον εὐκόλως συγκατατίθεντο νὰ παραδώσωσιν ἑαυτοὺς εἰς τοῦ Σατανᾶ τὰς μαγείας. Εἰς μάλιστα, παρορμηθεὶς ὑπὸ ἐνθέου ζήλου, τὸν ὁποῖον ἐπηύξησεν ἰκανὴ δόσις βραχέως, προέβη μίξ τῶν ἡμερῶν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, και ἐπειράθη διὰ τῆς χειρὸς του νὰ ἀπωθήσῃ τὰ ἐν μεγίστη ταχύτητι ἐρχόμενα τότε διαβολικὰ τεχνάσματα' δυστυχῶς ὁ προφήτης δὲν ἔδωκεν ἀρκετὴν πρὸς τοῦτο εἰς τὸν πιστὸν ὑπαδὸν του ῥώμην, και ὁ τολμητίας ἐκεῖνος κατεκεραματίσθη ὑπὸ τοὺς τροχοὺς τῶν ἀμαζῶν.

Ἄλλοτε εἰσελθὼν τις εἰς τινὰ τῶν ἀμαζῶν ὅπως μεταβῆ κατὰ πρῶτον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς Ἐφεσον, ἐνθα ἄλλοτε διὰ ἵππων ἐντὸς δεκαοκτῶ ὡρῶν εἶχεν ὑπάγει, και διανύσας ἐντὸς δύο μόνων ὡρῶν τὸ μεταξύ διάστημα, δὲν ἐδύνατό ποτε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐφθασεν εἰς Ἐφεσον και νομίζων ὅτι ἐμπαίζεται, ἐβράσιε τινα, ὅστις τῷ ἔλεγεν ὅτι ἐφθασε και πρέπει νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἀμαζῆς. Πολλὰ τοιαῦτα γεγονότα ἀναφέρονται ὡς συμβάντα' βραβηθὸν ὅμως οἱ Τούρκοι, ἰδόντες ὅτι ὁ Σατανᾶς δὲν ἀναμυγνύεται τοσοῦτον εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν σιδηροδρόμων, ἐτόλμησαν νὰ εἰσελθῶσιν ἐλευθέρως, και νῦν καθ' ἑκάστην ὁμολογοῦσι χάριτας εἰς τὸν ἐφευρόντα τὸ μέσον αὐτὸ τοῦ συντέμνειν τὰς ἀποστάσεις.

Ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν διατρέχομεν μεταξύ δύο ὁρῶν ἐν κοιλάδι καταφύτῳ ἀπὸ ἐλαίας και σίτου. Οἱ περὶ παραπορευόμενοι ἐθεώρουν κεχηνότες τὴν μακρὰν ἡμῶν συνοδείαν, αἱ δὲ βραδυποροῦσαι καμήλοι και τὰ λοιπὰ ζῶα εἰς τὴν θέαν τοῦ ταχυκινήτου αὐτοῦ ὄγκου, καταλαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου και ἐφευγον τῆδε κἀκείσε. Ἡ ἐταιρία, ὅπως συντάμῃ τὴν ὁδὸν ἠναγκάσθη νὰ κόψῃ μικρὸν βουνὸν, διὰ μέσου τοῦ ὁποῖου διέρχεται ὁ σιδηροδρόμος' καμᾶρι δὲ τινες ἀρχαῖαι χρησιμεύουσιν ὅπως μεταφέρωσι τὸ ὕδωρ. Μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Βουτζᾶ και ἐκεῖ ἐμείνεμεν ἡμίσειαν περίπου ὥραν, μέχρις οὗ ἐξέλθωσιν οἱ νέοι ὁδοιπόροι και τὰ ἐμπορεύματα.

Ὁ Βουτζᾶς, ἀπέχων μικρὸν τοῦ σταθμοῦ, εἶνε χωριδίον κείμενον εἰς τοὺς πρόποδες λοφίσκων ἐν τῷ μέσῳ κυπαρίσων, ἐλαίων και ἄλλων δένδρων, και πρὸ αὐτοῦ ἐκτείνεται μαγευτικῶς τὸ ὄροπέδιον' μακρόθεν ἔχει ἄποψιν μαγευτικὴν και περιλαμβάνει περὶ τοὺς διακοσίους πεντήκοντα οἴκους καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν Γραικικούς.

Ἄραντες ἐκεῖθεν, κατηυθύνθημεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Σεβδίκιοι, χωρίου κειμένου εἰς τὴν ὑπώρειαν ἐνὸς ὄρους μεταξύ κήπων και δένδρων, και περιλαμβάνοντος περὶ τοὺς πεντακοσίους οἴκους, τοὺς πλείστους Γραικικούς' ἐπειδὴ δὲ ἡ μέχρις αὐτοῦ ἀπὸ Βουτζᾶ ὁδὸς εἶνε ἐπίπεδος και ῥυαλῆ, ἐδιπλασιάσαμεν σχεδὸν ταχύτητα, και μικρὸν εἰς Σεβδίκιοι παραμεινόντες ἀνεχωρήσαμεν κἀκεῖθεν. Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τούτου ἡ κοιλάς, εὐνομένη βραβηθὸν, ἀπολήγει εἰς ἀληθῆ πεδιάδα, ἥτις, εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Λζουμά' Ο-βασῆ (πεδιάδος τῆς Παρασκευῆς), χωριδίου περιλαμβάνοντος ἑκατὸν πεντήκοντα τουρκικούς οἰκίσκους, γέμει ἀπίων.

Μετὰ ἐν περίπου τέταρτον ἀφικόμεθα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Σεβελήκιοι (χωρίον καμηλαγωγῶν) χωριδίου οὕτω κωλομένου, διότι κατωκίετο πρότερον ὑπὸ καμηλαγωγῶν περιέχει δὲ νῦν ὀλιγίστους ἀθλίους χριστιανικούς οἴκους. Μετὰ εἴκοσι δὲ λεπτὰ ἐστάθημεν ὀλίγον εἰς τὸν σταθμὸν Καργιάς, χωρίου ἐπίσης χριστιανικοῦ, ἐνθα ὅμως ἔνεκα τῶν λιμναζόντων ὑδάτων, πιστεύω ὅτι ἡ κινήθη θὰ ἔχη μεγίστην ὑπόληψιν.

Ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τοῦ Σεβελήκιοι εἶνε ὁ σταθμὸς τοῦ Τριάντα, χωρίου ἐξ εὐτελῶν τινῶν οἰκίσκων, ἀπέχοντος ὀλίγον τοῦ σταθμοῦ. Αἱ γαῖαι αὐτόσε εἶνε ὅλως ἀκαλλιέργητοι διὰ τὴν ἐλκεῖσιν χειρῶν, καίτοι φαίνονται πολὺ παχυσταί.

μετ' ἐτέραν δὲ ἡμίσειαν ὥραν ἐφθάσαμεν εἰς Ταυρβάλῃ, μικρὸν χωρίον ἐξ ὀλίγων καλυθῶν. Μόλις ὅμως αἱ ἀμαζαῖ ἐσταμάτησαν, διατρεχά ἐδόθησαν ὅπως μηδεὶς τῶν ἐπιβατῶν ἐξέλθῃ, και παραχρῆμα ἤρξατο καθ' ἀμάξας ἐρευνα, τῆς ὁποίας ἀκολούθως ἐπληροφορήθημεν τὸ αἷτιον. Ἡ ἀστυνομία τῆς Σμύρνης καταδιώκουσα φαυλόθεν τινα και πληροφορηθεῖσα ὅτι εἶχεν ἀναχωρήσει διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ὅπως, καταφεύγων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας, διαφύγῃ τὰς καταδιώξεις αὐτῆς, εἰδοποιήσει τηλεγραφικῶς ὅλους τοὺς σταθμοὺς (διότι εἰς πάντα τοὺτους ὑπάρχουσι τηλεγραφεῖα), δίδουσα συγχρόνως και τὸ ὄνομα και τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ καταδιωκόμενου. Τὸ τηλεγράφημα ἐφθασεν ἡμᾶς εἰς Τουρβάλῃ, ὅπου πραγματικῶς, ἐρευνῆς γενομένης, εὐρέθη ὁ ζητούμενος και εἰς Σμύρνην ἀπεστάλη.

Ἡ ἀπὸ Τουρβάλῃ ὁδὸς ὑπάρχει διὰ μέσου βραβηθῶν τόπων, ἐνθα πλείστα νήσσοι ἀγριαὶ διημερεύουσι, μετὰ ἐνὸς δὲ τατάρτου πορείαν ἀφικόμεθα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Τζελάτ καθὼς ἦτοι κερφειοῦ τοῦ δημίου, οὕτω κληθέντος, διότι αὐτόσε κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους πολλὰ προσφέρθησαν θύματα εἰς τὴν αἰμοχαρῆ πλεονεξίαν Ἀσιανοῦ τινος. Ὁμῆρ ἀγᾶ, ὅστις παραμένων αὐτόσε, ἐλήστευε και ἐφόνευσε τοὺς διαβαίνοντας. Μετὰ ἡμίσειαν δὲ ὥραν, ἄραντες ἐκεῖθεν, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Κόσ-μπουκαρ ὑπὲρθεν τοῦ ὁποῖου ἐπὶ ὄρους κρημνώδους σώζεται ἀρχαῖον φρούριον, Κετζί-κα-ἰε ὀνομαζόμενον (ἦτοι φρούριον αἰγῶν, διότι αὐτὸ πραγματικῶς εἰς αἶγας χρησιμεύει ἤδη), τὸ ὁποῖον οἱ μὲν ἐγχώριοι θεωροῦσιν ὡς ὑπὸ τῶν Γενοουχισίων κτισθὲν, ἐγὼ δὲ εἰς πολὺ μεταγενεστέρων ἐποχῆν ἀποδίδω. Ἀναχωρήσαντες ἐκεῖθεν, διεκρίναμεν μετὰ εἴκοσι περίπου λεπτῶν πορείαν τὰ τεῖχη τῆς ἀεροπόλεως τῆς Ἐφέσου και μετ' ὀλίγον ἐφθάνομεν εἰς τὴν πάλαι ποτὲ λαμπρὰν και εὐδαίμονα ἐκείνην πόλιν.

Ἡ Ἐφεσσος ὑπῆρχε πολὺ πρὶν τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐγκαταστάσεως τῶν Ἰωνῶν, ἀνάγουσα τὴν ἀρχὴν και τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὰς Ἀμαζόνιας τὰ δὲ διάφορα ὀνόματα, ἅτινα ἔφερε μέχρις οὗ ἔπεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἰωνῶν μαρτυροῦσιν ὅτι πολλοὶ ἀλληλοδιαδόχως λαοὶ ἐδέσποσαν αὐτῆς. Οἱ Λέλεγες και οἱ Λυδοὶ φαίνεται ὅτι κατεῖχον μέγα μέρος τῆς πόλεως, ὅτι Ἀνδροκλος ὁ υἱὸς τοῦ Κόδρου, ἐλθὼν μετὰ πολυαριθμῶν ἀποίκων, ἐδίωξε τοὺς Λέλεγας και τοὺς Λυδοὺς και

συνεννοηθείς μεθ' ἑτέρων λαῶν, οἵτινες κατόικουν εἰς τὰ περίχωρα, κατέλαβεν τὴν πόλιν καὶ διήρσεν αὐτὴν εἰς πέντε φατρίες, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι, διακρινόμενοι δι' ἰδιαίτερων ὀνομάτων, ἰσχυρίζοντο ὅτι ἀνήκον εἰς διάφορον καταγωγὴν. Τὸ λαμπρότερον οἰκοδόμημα τῆς Ἐφέσου ἦν ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁποῖον πρῶτος μὲν ὁ Χερσίφρων ἠρχιτεκτόνησε, μετὰ δὲ τοῦτον ἕτερός τις ἄγνωστος ἐποίησε μεῖζον· πυρποληθέντος δὲ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου, οἱ Ἐφέσιοι κατεσκεύασαν ἄλλον πολυτελέστερον, ἐξοδεύσαντες πρὸς τοῦτο τὰ κοσμήματα τῶν γυναικῶν τῶν καὶ τὰς ἰδίους τῶν οὐσίας. Λέγεται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπρότεινεν ἰδίους ἀναλώμασι νὰ κτίσῃ τὸν ναὸν, ἀπαιτῶν ὅμως νὰ ἐγγραφῇ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομά του· ἀλλ' οἱ Ἐφέσιοι ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν ταύτην, τῇ εὐσχήμῳ προφάσει ὅτι οὐ πρέπει Θεῶ θεοῖς ἀναθήματα κατὰσκευάζειν. Περὶ δὲ τῆς λοιπῆς πολυτελείας τῶν Ἐφεσίων ὁ Δημόκριτος παρ' Ἀθηναίῳ περιέργως ἐκτίθησι ταύτην ὥστε βεβαίως ἢ πόλις αὕτη ἔπρεπε νὰ ᾖ πηγὴ πλοῦτου καὶ εὐπορίας.

Ὅτε κατὰ πρῶτον εὐρέθην μεταξὺ τῶν ἐρεπίων τῆς Ἐφέσου, ἐνόμισα ὅτι ἀνεγίνωσκον ἐπ' αὐτῶν τὴν φοικῶδη ἀπειλὴν τοῦ ἀγγέλου τῆς ἀποκαλύψεως « Ἐρχομαί σοι ταχὺ καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς. » Ἀντὶ τοῦ ἀρχαίου πλοῦτου, ὁποῖα ἐρήμωσις σήμερον, ὁποῖος νεκρικός πέπλος ἐξηπλωμένος παντοῦ; Συντρίμματα λίθων, ἀνηκόντων ἄλλοτε εἰς οἰκοδομὰς, κιονόκρανα καὶ σπόνδυλοι κίωνων τῆδε κάκεισε ἐρριμμένοι, ἐπὶ δύο λοφίσκων δύο κατερεπωμένα φρούρια, ἰδοὺ τὰ μόνα πράγματα, ἅτινα περιεσώθησαν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος. Πλείστοι ἐρείψιμοι μιναρῆδες ἀποδεικνύουσι τὸ πλῆθος τῶν τζαμιῶν, ὑπερ ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐν δὲ τζαμίον ἐκ μαρμάρων ἀρχαίου κτιρίου ὠκοδομημένον καὶ περιέχον ἐντὸς κίονας ἐκ γρανίτου καὶ ἄλλας γλυφάς, ἄνευ ὕμων, σκέπη, εἶνε τὸ μόνον ἀξιοθέατον οἰκοδόμημα τῆς πόλεως. Κοινῶς θεωρεῖται ὅτι τὸ τζαμίον αὐτὸ κεῖται εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, εἰς ἣν ἄλλοτε ἦτον ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἢ τοῦλα-

χιστον ὁ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου· ἀλλὰ ἡ δοξασία αὕτη φαίνεται μοι ὀλῶς, ἐσφαλμένη, διότι, ὡς γνωρίζομεν, οἱ ἀρχαῖοι ἐξέλεγον τὰς ἐπιφανεστάτας θέσεις διὰ νὰ οἰκοδομήσωσι ναοὺς, τούναντίον δ' ἐκείνη, ἐν ἣ κεῖται τὸ τζαμίον, εἶνε χαμηλὴ καὶ οἰοεὶ κεχωσμένη· ἀλλὰ καὶ δι' ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Θεολόγου δὲν φαίνεται, διότι εἶνε ἐστραμμένον μᾶλλον πρὸς δυσμὰς.

Ἐκείθεν τῆς πόλεως πρὸς τὸ πεδίον, τὸ ὁποῖον διαβρέχει ὁ Κάυστρος, ἐκτείνονται κατὰ μῆκος ἐνὸς ὄρους, τοῦ Πρίωνος, πολλὰ ἐρείπια, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ φαίνονται ἀνήκοντα ὡς εἰς ἀμφιθέατρον· οὐ μακρὰν δ' αὐτῶν σῶζεται τὸ σπήλαιον, ἐν τῷ ὁποίῳ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐκοιμήθησαν τὸν Ἐπιμενίδειον ὕπνον τῶν οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἐπὶ τὰ παῖδες. Αὐτόσε πρό τινων ἐτῶν εὐρέθη ἀρχαῖον ἐν μεμβράνῃ Εὐαγγελίον, τὸ ὁποῖον οἱ περὶ οἱκοι θεωροῦσιν ὡς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου γραφέν.

Τὸ πεδίον τοῦ Κάυστρος, τοὺς κύκλους τοῦ ὁποῖου δὲν ἐλησμόνησε καὶ ὁ Ὀμηρος, ἐκτείνεται εἰς πλάτος δύο σχεδὸν ὠρῶν μῆκους καὶ μιὰς καὶ ἡμισείας πλάτους, καὶ ἄλλοτε φαίνεται ἐκαλύπτετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ὅπως οἱ τε ἀρχαῖοι μαρτυροῦσι συγγραφεῖς, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὕψεως φαίνεται. Ἐδύνατο δὲ καλλιεργούμενον νὰ παραγάγῃ λαμπρὰς ἀμπέλους καὶ ἀγρούς, ἀλλ' ἡ γεωργία τοσοῦτον παρημελήθη ἢ μᾶλλον ἐγκατελείφθη διὰ τὰς πολλὰς φορολογίας ὑπὸ τῶν κατοίκων, ὥστε τόποι ἄλλοτε κατὰφυτοι καὶ παραγωγικώτατοι, ἤδη μένουσι χέρσοι καὶ ἀκαλλιέργητοι. Ἐσχάτως, ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐπέβαλε φόρον δώδεκα γροσίων κατ' ὄκταν εἰς τὸν καπνόν, ὥστε συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐξόδων καὶ λοιπῶν ἀγγραμμάτων ὁ καπνὸς ἀπῆτει δαπάνην εἰς τὸν γεωργόντα εἴκοσι γροσίων κατὰ ὄκταν. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ καλλιέργεια τοῦ εἴδους τούτου οὐδὲ ὀλίγως συνέφερε, παρημελήθη καὶ αἱ πεδιάδες, αἵτινες ἄλλοτε παρήγον τοσοῦτον καπνόν, ἤδη ἀπεχερσώθησαν καὶ ἡ Κυβέρνησις οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς νέας φορολογίας οὐδὲν ὠφελήθη, ἀλλὰ καὶ τὰς πρῶτας εἰσπράξεις τῆς ἀπώλεσεν.

Ἐπιγραφὰς εἰς Ἐφεσον τρεῖς μόνον ἐδυνήθη νὰ εὕρω· ἀλλ' αἱ δύο αὐτῶν ἦσαν τοσοῦτον ἐφθαρμένοι ὥστε οὐδὲ ὀλίγως τὰς ἔκρινον ἀξίας ἀντιγραφῆς· ἡ μία μόνον ὑπάρχει ἀκέραιος καὶ ἔχει οὕτω·

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΠΑΡΘΙΚΟΥ ΥΙΟΥ ΘΕΟΥ
ΝΕΡΟΥΑ ΥΙΩΝΟΥ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ Η ΦΙΛΟΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΦΕΣΙΩΝ
ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΔΗΜΟΣ ΚΑΘΙΕΡΩΣΑΝ ΕΠΑΝΟΥΠΑΤΟΥ ΠΕΔ . . .
ΠΡΕΙΣΚΙΝΟΥ ΤΙΒΕΡ. ΚΑ. ΙΤΑΛΙΚΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΕΡΓΕΠΙΣΤΑΤΗΣΑΝΤΟΣ ΤΙΒΕΡ. ΚΑ. ΠΕΙΣΩΝΙΝΟΥ.

Αὐταί εἰσιν αἱ περὶ τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως, νῦν δὲ ὑπὸ ὀλίγων γεωργῶν οὐκουμένης καὶ Ἀγιοσολοῦγ (κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ Ἁγίου Θεολόγου) καλουμένης ἐντυπώσεις μου, πικραὶ καὶ ὀδυνηραί. Ἀπῆλθον ἐκείθεν αὐθημερὸν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ὥστε δύναμαι καὶ ἐγὼ νὰ εἶπω, ἦλθον, εἶδον, ἀπῆλθον.

Ἡ εἰς Ἐφεσον ἐπίσκεψίς μου μοὶ ἐνεθύμισε διηγησίν τινα τοῦ Σατυρικοῦ Πετρωνίου, ὅστις, πλείστα, φαίνεται, παθὼν ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἠθέλησε νὰ τὰς ἐκδικηθῇ διὰ πικροῦ σατυρισμοῦ, ἀφορμὴν τοιαύτην λαβὼν. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἔζη εἰς Ἐφεσον γυνὴ τις, θαυμαζομένη παρὰ πάντων διὰ τὴν σύνεσιν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν σύζυγον ἀφοσίωσίν της, ὥστε αἱ γυναῖκες ὄλαι τὴν θεώρουσαν ὡς καύχημα τοῦ φύλου τῶν, οἱ δὲ ἄνδρες τὴν προσέφερον εἰς τὰς συζύγους τῶν (ὑταν, ἐννοεῖται, ἀφορμὴ τοῖς ἐδίδοτο) ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν συζυγικῆς ἀρετῆς. Κατὰ κακὴν τύχην ὁ ἀνὴρ τῆς πολυτίμου ταύτης γυναικὸς νοσήσας, ἀπέθανεν· ἐκείνη δὲ, μὴ ἀρκεσθεῖσα νὰ ἀποδώσῃ τῷ φιλότατῳ νεκρῷ τὰς νενομισμένας ἐπικηδεῖους τιμὰς, ἠθέλησε νὰ τῷ ἀκολουθήσῃ καὶ εἰς τὴν αἰωνιότητα. Ἄμα λοιπὸν κατετέθη τὸ πτώμα εἰς τὸν τάφον, εἰσῆλθε καὶ ἐκείνη εἰς αὐτὸν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀποθάνῃ τῆς πείνης, ὅπως μὴ μένῃ μακρὰν τοῦ ἀγαπητοῦ συζύγου της. Μάτην οἱ οἰκετοὶ καὶ οἱ τῆς πόλεως ἄρχοντες ἐπειράθησαν νὰ τὴν πείσωσιν ὅπως παραιτηθῇ τῆς αυτοκτονίας· ἡ πιστὴ σύζυγος ἔμεινεν ἀκαμπτος, καὶ μόλις συγκατετέθη νὰ δεχθῇ συγκατόικον αὐτῆς εἰς τὸν τάφον πιστὴν τινα ὑπηρετήριαν, ὅπως τῇ δανείζῃ τὴν συνδρομὴν τῶν δακρύων της καὶ τῆς ἀνάπη τὸν λύχον δσακίς ἐσθέννυτο. Ὅλη ἡ Ἐφεσος ὑπερῦμνει τὴν ἀπαραμίλλητον ταύτην γυναῖκα, ἥτις πέμπτην ἤδη ἡμέραν διέτριβεν ἄσιτος παρὰ τὸ σῶμα τοῦ συζύγου της.

Κατὰ σύμπτωσιν, ὁ διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας συλλαβὼν τέσσαρας κακούργους, ἀνεσταύρωσεν αὐτοὺς πλησίον τοῦ μέρους, ἐνθα ἔκειτο τὸ μνημεῖον· τὴν δὲ νύκτα ὁ πρὸς φροῦρησιν τῶν σωμάτων αὐτῶν ταχθεὶς στρατιώτης, ἐνόμισεν ὅτι εἶδεν ἀμυδρὸν φῶς ἐξερχόμενον τοῦ μνημείου καὶ ὅτι ἤκουσε γόους γυναικείους ἐν αὐτῷ. Πλήρης θάμβους κυλεῖ τὸν ἐπιστόμιον λίθον καὶ βλέπει γυναῖκα διατηροῦσαν, μ' ὄλην της τὴν λύπην καὶ ἀσιτείαν, ἱκανὰ ἔτι ἵχνη καλλονῆς, παρ' αὐτῇ δὲ πτώμα νεκροῦ. Ἐννοεῖ ἀμέσως τί συμβαίνει, καὶ φέρων εἰς τὸν τάφον τὸ λιτὸν δαῖπνον του, ἐ-

ξορκίζει τὴν πιστὴν γυναῖκα νὰ ἀναστείλῃ τὴν φοικῶδη ἀπόφασίν της καὶ νὰ προτιμήσῃ τὸν βίον, ὅστις τοσαῦτα ἔχει θέλγητρα. Ἡ γυνὴ, οὐδὲ ὀλίγως πειθομένη, σχίζει ἐπὶ μᾶλλον τὸ στῆθος καὶ τίλλει τὴν κόμην. Ὁ στρατιώτης διπλασιάζει προσπάθειάς, καὶ ἡ ὑπέρβρια, τῆς ὁποίας ὁ κενὸς στόμαχος δὲν διετέλει εἰς εὐάρεστον κατὰστασιν, ὑποβηθεὶ θαυμασίως τὰς προσπάθειάς του. « Κυρία, τῆς λέγει, πῶς ὀλίγον οἶνον διὰ νὰ ἀναλάβῃς τὰς κεκηκυίας δυνάμεις σου. Τί ὄφελος νὰ ἀποθάνῃς τῆς πείνης καὶ νὰ ταφῆς ζῶσα; Μὴ ἀπαιτῶσιν οἱ νεκροὶ τὸν θάνατον τῶν ζώντων; »

Id cinerem aut manes credis curare sepultos?

Τέλος ἡ γυνὴ κάμπτεται καὶ συγκατανεύει νὰ πῇ ὀλίγον οἶνον, ἔπειτα νὰ φάγῃ ὀλίγον ἄρτον, καὶ κατόπιν νὰ καταβροχθίσῃ ὄλον τὸ δαῖπνον τοῦ πτωχοῦ στρατιώτου. Ὅποια ἀποζημίωσις ἐδόθη εἰς ἐκείνον, τοῦτο ὁ Πετρώνιος δὲν ἀναφέρει, λέγει μόνον ὅτι ὁ στρατιώτης πλήρης εὐχαριστήσεως ἔφερε καθ' ἑκάστην ἐσπέραν τὸ δαῖπνον του εἰς τὸ μνημεῖον καὶ διενυκτέρευε μετὰ τῆς πιστῆς γυναικὸς, ἣν οἱ ἐν Ἐφέσῳ ἐνόμιζον θναοῦσαν. Ἐν τούτοις εἰς τῶν συγγενῶν τῶν σταυρωθέντων, παρατηρήσας τὰς νυκτερινὰς ἀπουσίας τοῦ φύλακος, μεταβὰς ἐξεκρέμασε καὶ παρέλαβε τὸ πτώμα τοῦ συγγενοῦς του ἵνα τὸ ἐνταφιάσῃ. Τὴν ἐπιούσαν ὁ στρατιώτης ἰδὼν τοῦτο καὶ τρέμων τὴν τιμωρίαν, ἔσπευσε νὰ ἐξαγγεῖλῃ τὴν κλοπὴν τοῦ σώματος εἰς τὴν χήραν, καὶ ἐπειδὴ ἦτο βέβαιος ὅτι ἔμελλε νὰ θανατωθῇ, τὴν παρεκάλεσε νὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως τεθῇ τὸ σῶμα τοῦ ἐραστοῦ της ἐγγὺς τοῦ συζύγου της· ἀλλ' ἡ ἀφωσιωμένη χήρα λίαν εὐαίσθητος « ὁ Θεὸς νὰ μὴ δώσῃ, ἐκραύγασεν, ἀφοῦ ἔχασα τὸν σύζυγόν μου, νὰ χάσω καὶ ἄνδρα τὸν ὁποῖον τόσον ἀγαπῶ. Καλλίτερον νὰ σταυρωθῇ νεκρὸς ὑπὲρ ζῶντος ἢ νὰ σταυρωθῇ ζῶν ὑπὲρ νεκροῦ. » Καὶ δραξαμένη τὸ πτώμα τοῦ πολυαγαπητοῦ ἀνδρός της, ἐκείνου δι' ἔν και ν' ἀποθάνῃ συγκατένευσε, τὸ ἐσταύρωσεν ἀντὶ τοῦ κλαπέντος κακούργου, καὶ πολλοὶ τὴν ἐπιούσαν ἐθαύμασαν πῶς ὁ θανὼν ἀνῆλθεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ κακούργου. Γνωρίζετε τόρα τί λέγει περὶ τῆς σταθερότητος τῶν γυναικῶν ὁ Πετρώνιος ἐξιστορῶν τὸ συμβάν αὐτό; Δὲν μεταφράζω τοὺς στίχους του, ἀλλ' ἀπλῶς τοὺς παραθέτω εἰς τὸ πρωτότυπον διὰ νὰ μὴ σκανδαλισθῆτε.

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis ;
Namque est feminea tutior unda fide.
Femina nulla bona est ; vel si bona contigit ulla
Nescio quo fato res mala facta bona est.

Σ.

Η ΑΡΓΥΡΑ ΦΙΛΛΙΣ. (1)

Τότε δλίγον κατ' δλίγον θεωρών τὸ ἀγγελικὸν τοῦτο μειδίαμα, τὸ δικυγὲς μέτωπον καὶ τὸ ἐκφραστικὸν βλέμμα, ἐφάνη εἰς τὸν Ὀκτάβιον ὅτι ἡ ἡμίχλη ἢ ἐκτεινομένη ἐπὶ τῆς μνήμης του διελύετο . . .

Ἐκαμε τελευταίαν τινὰ καὶ μεγίστην προσπάθειαν, ἐνθυμήθη . . . Ἦτο πρὸ δύο ἐτῶν.

Ὁ κόμης δὲ Σουβρὰν εἰς τὴν ἀκμὴν ὧν τότε τῶν παθῶν του καὶ συνηθεισμένος νὰ ἐκπληρῆ ὅλας τὰς ἰδιοτροπίαις του τὰς πλέον ἀχαλινώτους, εἶχε συναντήσῃ ὑποκρίτριαν τινὰ πολὺ φημιζομένην κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἣτις ἂν καὶ μετρία τὴν ὠραιότητα οὐσα καὶ θεατρικῆς ἰκανότητος ἀμφισβητησίμου, οὐχ ἤττον ἔνεκα τῶν ἐρωτικῶν συμβάντων της τὰ ὅποια ὅλα τὰ Παρίσια ἐγνώριζον κατήντησε γυνὴ τοῦ συρμού.

Ὁ Ὀκτάβιος ἠθέλησε λοιπὸν νὰ τὴν τιμήσῃ δι' ἐρμητέρου τινος φαντασίας. Εἶτε ὅμως ἀπὸ ἐπιτηδειότητα, εἶτε ἀπὸ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἐκείνη τῷ ἀντίτεινεν . . .

Ἡ ἀπόκλισις της ἄλλως ἐφαίνετο περικυκλωμένη ἀπὸ ἐμπόδια, τὰ ὅποια προσέβαλλον τὴν φιλαυτίαν τοῦ Ὀκταβίου, διότι τότε συνέζη μετὰ τινος ἀνδρὸς ὑπερμέτρως πλουσίου καὶ ζηλοτύπου εἰς τρόπον γελοῖον. Ὅθεν ὁ κόμης εὗρεν εὐχάριστον νὰ τοῦ τὴν ἀφαιρέσῃ καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτῷ ἐκ τοῦ σχεδίου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν δὲν ὑπῆρχε διάστημα, πρῶτον τινὰ ἀνεχώρησεν εἰς Ἰταλίαν μετὰ τῆς ὑποκρίτριας τὴν ὁποίαν εἰσήγαγε γελάσαν καὶ θυμόνουσαν, ἐν μέρει μὲν μετὰ τὴν θέλησίν της, ἐν μέρει δὲ διὰ τῆς βίας.

Ἀλλὰ δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀναχώρησίν των ὁ Ὀτέλλος παρεκλούθησε τὰ ἴχνη των ἐφθασε τὸ ζεῦγος πλησίον τοῦ Φοντενεβλῶ, ἐπροκάλεσε τὸν Ὀκτάβιον καὶ τοῦ ἔδωκε σπουδαῖον διὰ τοῦ ζήφους κτύπημα εἰς τὸ μέσον τοῦ σώματος· ἀφῆσας δὲ αὐτὸν ἡμίθανῃ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του μετὰ τῆς κυρίας. Ὁ κόμης ἔμεινεν ἐπὶ ἓνα μῆνα κατὰκοίτος εἰς τὴν κλίνην ξενοδοχείου τι-

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 79.

νος κυμαινόμενος μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου καὶ παραδεδομένος εἰς τρομερὸν παραλογισμόν.

Νύκτα τινὰ ἐξύπνησεν ἡσυχώτερος καὶ ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον εὕρισκετο. Τὸ κανδύλιον ἐξρίπτεν ἀμυδρὰν λάμψιν καὶ δύο μόνον δαυλοὶ ἡμίκαυστοι ἐθερμαίνον τὴν ἐστίαν. Ἡ ὑπρέτρια ἣτις τὸν ἐπεριποιεῖτο ἐρογγάλιζε θορυβωδῶς εἰς ἓν κάθισμα.

Αἶφνης, (ἦτον ἄρα γε ὄραμα τοῦ πυρετοῦ ἢ πραγματικότης ;) ἡ θύρα ἤνοιξεν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γυνὴ τις ὡς σκιὰ ἐπλησίασεν εἰς τὴν κλίνην του, ἔσκυψεν εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ τὸν παρετήρησε μὲ ἔκφρασιν τρυφερᾶς εὐσπλαγγχίας· λευκῆ τις χεὶρ ἄβρα καὶ ἀνθηρὰ ἐδιόρθωσε τὸ προσκεφάλαιον ὑπὸ τὴν πυρέσσουσαν κεφαλὴν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἔφερε ποτήριόν τι εἰς τὸ ἀπεξηραμμένον στόμα του . . . Ὁ Ὀκτάβιος ἠθέλησε νὰ ὀμιλήσῃ. Ἡ ἄγνωστος ἔθεσεν τὸν δάκτυλόν της εἰς τὰ χεῖλη της καὶ αὐτὸς ἐσιώπησε καὶ ἀπεκοιμήθη.

Τὴν ἐπαύριον ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς ὀπτασίας μετὰ τῆς ζέσεως, ὥστε ἀπέδωκαν τὰς ἀσυνακρῆτους ἐρωτήσεις του εἰς ὑπόλοιπον τοῦ παραλογισμοῦ. Ἄλλως τε δὲν ἐνόουν τί ἔλεγε καὶ ἐνόμιζον ἀνωφελὲς νὰ τῷ ἀποκριθῶσιν.

Ἐνόσω ἐντούτοις ὁ κόμης εὕρισκετο ἐντὸς κινδύνου, ἔβλεπε καθ' ὅλας τὰς νύκτας τὴν θύραν τοῦ ἀνοιγομένην μυστικῶς καὶ οὐρανίαν τινὰ μορφήν περιπλανωμένην περὶ αὐτὸν, προσεκτικὴν εἰς τὸ ἐλάχιστον νεῦμά του, τρέχουσαν εἰς κάθε ἀναστεναγμὸν τὸν ὁποῖον τοῦ ἐπέφερον οἱ πόνοι· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, εἶτε διότι ἡ νεότης ἐθριάμβευσεν, εἶτε διότι ἡ ἐνδόμυχος πεποιθήσις τὴν ὁποίαν εἶχε ὁ Ὀκτάβιος, ὅτι ἀφωσιωμένη τις ψυχὴ ἤθελε νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τοῦ τάφου, ἦλθεν ἡμέρα καθ' ἣν ὁ ἰατρὸς ἐκήρυξεν ὅτι ἐγγυᾶτο περὶ τῆς ζωῆς τοῦ κόμητος.

Ἀπὸ ἐκείνης τῆς στιγμῆς μάλιστα ὁ Ὀκτάβιος περιέμενε καθ' ἑκάστην νύκτα, ἡ θύρα τοῦ κοικῶνός του ἔμενε πάντοτε κεκλεισμένη καὶ ἡ ἄγνωστος δὲν ἐπανῆλθε πλέον.

Ἡμέραν δὲ τινὰ καθ' ἣν ἠσθάνετο ἑαυτὸν καλύτερα διέταξε καὶ ἔσυρον τὴν κλίνην του πλησίον τοῦ παραθύρου διὰ ν' ἀπολαύσῃ τὰς θερμὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου. Παρετήρησε τότε εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ ξενοδοχείου ταχυδρομικὴν ἄμαξαν, τὴν ὁποίαν ἠτοίμαζον δι' ὁδοιπορίαν· εἶτα ἐφάνη θαλαμηπόλος φέρουσα πληθὺν χαρτοθηκῶν καὶ δεμάτων τὰ ὅποια ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν ἄμαξαν.

Ὁ νέος ἀσθενὴς ἠσθάνετο παρὰ τὴν θέλησίν του παλμούς εἰς τὴν καρδίαν.

Ἐπὶ τέλους ἦλθε βραδέως γυνὴ τις κομψὴ καὶ κεκαλυμμένη.

Ὁ Ὀκτάβιος ἀνετριχίασεν.

Ὅτε δὲ ἡ γυνὴ αὕτη ἠτοιμάζετο ν' ἀναβῆ εἰς τὴν ἄμαξαν ἀνέσυρε τὸ κάλυμμά της καὶ ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸ παράθυρον τοῦ ἀσθενοῦς· θλιβερόν τι μειδίαμα περιπλανᾶτο εἰς τὰ χεῖλη της. Τὸ μειδίαμα ἐκεῖνο ἦτο ὁμολογία συγχρόνως καὶ ἀποχαιρετισμός.

Ὁ κόμης ἐξέβραλε κραυγὴν. Εἶχε ἀναγνωρίσει τὸν παρήγορον ἄγγελον τῶν νυκτῶν τῶν ὀδυνῶν του.

Ἡ ἄμαξα ἀνεχώρησε καλπάζουσα.

Ὁ Ὀκτάβιος ἔπεσεν ἀποκατωμένος· τῷ ἐφάνετο ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς τὸ μέλλον του . . .

Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα, ὁ κόμης δὲ Σουβρὰν ἐπανῆλθεν εἰς Παρίσιους, ἐν μέρει ἰατρευμένος, δύστροπος καὶ ἐρωτευμένος. Αἱ πληροφορίες τὰς ὁποίας εἶχε λάβει παρὰ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ ξενοδοχείου, δὲν τοῦ ἐξιχνίαζον τίποτε περὶ τῆς ἀγνώστου· ἔμαθε δὲ μόνον ὅτι φθᾶσασα εἰς Φοντενεβλῶ δύο ἐβδομάδας μετ' αὐτὸν, ἔμεινεν ἐκεῖ μὴ βλέπουσα κανένα καὶ μὴ ἐξερχομένη ποτέ. Τὸ ὄνομα ὅπερ εἶχε δώσει εἰς ἐκὴν τὴν ἦτο προφανέστατα πλαστόν. Πόθεν ἤρχετο ; ποῦ ἐπήγαγε ; οὐδεὶς ἔξευρεν.

Ὁ Ὀκτάβιος ματαίως τὴν ἐζήτησεν ἐπὶ τινὰ καιρόν. Εἶπομεν δὲ πῶς παρασυρθεὶς εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν ἡδονῶν κατήντησε νὰ τὴν λησμονήσῃ καθὼς καὶ τὴν μονομαχίαν του, τὴν πληγὴν του καὶ τὴν ὑποκρίτριαν, τὴν πρώτην αἰτίαν τοῦ μικροῦ τούτου ἱστορήματος.

Ἀλλὰ σήμερον ἐνώπιον τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς εἰκόνας ἣτις ἐμειδία εἰς τὸ ἐπιχρυσωμένον περιθώριόν της, ὡς ἄλλοτε ἡ ἄγνωστος εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ ἀσθενοῦς, αἱ ἀποκοιμισμένοι ἀναμνήσεις τοῦ κόμητος τὸν κατεκυρίευσαν μετὰ ζωηροτάτου πάθους.

— Ποία εἶναι αὕτη ; Τί κάμνει ἐδῶ ; ἡρώτα ἑαυτὸν πλήρης θλίψεως. Μήπως εἶναι ἡ ἀδελφὴ, ἡ θυγάτηρ, ἡ ἀνεψία τοῦ λόρδου Βεῦμουθ ;

Καὶ ἐβλάδιζε μὲ μεγάλα βήματα κατατηκόμενος ἀπὸ μυρίας συγκινήσεις, ἀπὸ χίλια σχέδια ἀντιφατικὰ, σταματῶν εἰς κάθε στιγμὴν μὲ βλέμμα πύρινον καὶ καρδίαν ἐξαγκωμένην διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὸν μυστηριώδη πέπλον.

Χεὶρ τις ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ ὤμου του καὶ τὸν ἔκαμε ν' ἀνασιρτήσῃ.

— Τί κάμνετε αὐτοῦ κόμη ; εἶπεν ὁ λόρδος Βεῦμουθ ἐπανερχόμενος.

Ὁ Ὀκτάβιος προσεπάθησε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀταραξίαν του.

— Ἐθαύμαζον . . . τὴν ζωγραφίαν ταύτην, εἶπε.

— Τῶντι ; εἶπεν ὁ Ἄγγλος, ἰδοὺ τερπνὸν καὶ θελκτικὸν πρόσωπον· δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοὶ εἶναι πλασμένοι διὰ νὰ σπινθηροβολοῦν εἰς τὴν εὐτυχίαν, καὶ ὄχι νὰ σβύνωνται εἰς τὰ δάκρυα ;

— Βεβαίως, εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος θεωρῶν τὸν λόρδον Βεῦμουθ, τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ ἦτο θλιβερὰ καὶ τὸ μειδίαμα πικρόν. Ἡ εἰκὼν αὕτη μολόρδε, εἶναι συγγενοῦς σας τινὸς ἀναμφιβόλως ;

Ὁ Ἄγγλος ἔθεσε τὴν μίαν τῶν χειρῶν του εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς γυναικός μου, εἶπε, μετὰ στενοχωρίας.

— Τῆς γυναικός του ! διενόηθη ὁ κόμης.

Καὶ ὠχρίασε.

V.

Τὸ ἐπικήδειον γεῦμα.

Ὁ λόρδος Βεῦμουθ ἦτο καὶ αὐτὸς ἀπασχολημένος, ὅθεν δὲν ἠδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ τὴν ταραχὴν τοῦ Ὀκταβίου· ἄλλως δὲ οἱ ὑπρέται οἵτινες κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθον φέροντες τὸ γεῦμα, ἔφερον ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὰς ἰδέαι των.

Ἄν καὶ ἕκαστος τῶν συνδαιτημόνων προσεπάθη παντοιοτρόπως νὰ φαίνηται χαρῆς, τὸ γεῦμα κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε λυπηρὸν καὶ σιωπηλόν, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν θερμὴν ἐπιρροὴν τῶν παντοίων οἴνων, τὰ μέτωπά των ἐκαθαρίσθησαν, ἡ στενοχωρία ἐξέλειψε, καὶ ἡ ζωηροτέρα ἀγάπη ἐφάνη.

Ὁ Ὀκτάβιος πρὸ πάντων τοῦ ὁποίου τὸ κύριον ἐλάττωμα ἦτο ἡ ἀλαζονεία, καὶ ὅστις ἐφοβεῖτο μήπως ἡ λύπη του παρεξηγηθῆ διὰ τὴν στέφεισιν τῆς ζωῆς του, ἐπανέλαβε παρעυθὺς τὴν ζωηρὰν ὀμιλίαν του. Ὅθεν ὅτε οἱ ὑπρέται ἀπεσύρθησαν, ὁ δὲ καμπανίτης ἄφριζεν εἰς τὰ κρυστάλλινα ποτήρια, ὅταν τὰ σιγάρα ἐξέτεινον τοὺς κανοὺς ἐλιγμούς των ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν δύο μελώντων ν' αὐτοχειριασθῶσιν, ὁ λόρδος Βεῦμουθ ἠγέρθη καὶ σφίγγων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν χεῖρα τοῦ κόμητος, διὰ τῆς ἄλλης δὲ συγκρούων

τὸ ποτήριόν του πρὸς τὸ ἐκεῖνον, ἔκαμε τὴν ἐξῆς πρόποσιν.

— Εἰς τὴν φιλίαν μας!

— Εἰς τὴν φιλίαν μας, ἐπανελάβεν ὁ Ὀκτάβιος· εἶθε νὰ διαρκέσῃ μέχρι θανάτου!

— Τότε δὲν θὰ ἔχη μεγάλην διάρκειαν, εἶπεν ὁ Ἄγγλος.

Εἶθε νὰ διατηρηθῇ καὶ πέραν τοῦ τάφου! . . .

Τὰ ποτήρια κενωθέντα ἐτέθησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

— Τώρα, κόμη, εἶπεν ὁ λόρδος Βεϋμούθ, διηγήθητέ μοι, ἐὰν δὲν εἶναι μυστικόν, διατί θέλετε ν' ἀποθάνητε.

— Ἴδου εἰς δύο λέξεις, ἀγαπητέ λόρδε· ἀποθνήσκω διότι εἶμαι ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων.

— Νομίζω τὸ αἷτιον ἀνεπαρκές.

— Ἐν τούτοις εἶναι τὸ ἀληθές. Οὐδὲν μονοτονώτερον, σὰς βεβαιῶ, τῆς διαρκούς εὐτυχίας, ἥτις ἀπὸ εἰκουσιν ὀκτῶ ἐτῶν οὐδὲ στιγμὴν μ' ἐγκατέλιπε. Νὰ ζήσω περισσότερο, θὰ εἶναι ἐκ μέρους μου μία κατάχρησις.

— Πῶς;

— Ἀναμφιβόλως· ἀφοῦ ἐγὼ ἀναχωρήσω . . . ἡ εὐτυχία ἥτις εἶναι προσκεκολλημένη εἰς τὸ ἄτομόν μου, θὰ βιβθῇ ἀναγκαιῶς εἰς ἄλλα ὄντα, τὰ ὅποια ματαίως καθ' ἑκάστην τὴν προσκαλοῦσιν. Ἐκάστη ὥρα τῆς ὑπάρξεώς μου εἶναι κλοπὴ, τὴν ὅποιαν διαπράττω κατὰ τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ὄντων.

Ὁ λόρδος Βεϋμούθ ἤρχισε νὰ γελά.

Ἄς ὁμιλήσωμεν σπουδαίως, εἶπε, διατί φρονεῖσθε;

— Ἄλλ' ἐγὼ σπουδαίως σὰς ὁμιλῶ, ἐξήκολούθησεν ὁ κόμης. Δὲν εἶναι φυσικὸν νὰ ἦναι τις εὐτυχὴς μέχρι τόσο βαθμοῦ ταχέως λοιπὸν ἢ ἀργὰ θὰ πληρώσω τὴν εὐτυχίαν μου, καὶ προσμένω εἰς τὸ μέλλον μου τρομερὰς καταιγίδας. . . . Μὰ τὴν πίστιν μου! φοβοῦμαι, καὶ σώζομαι.

— Ἄφετ' αὐτά! ἐπανελάβεν ὁ λόρδος, κυττάζετε καλά . . . εἶμαι βέβαιος ὅτι ἔχετε παρὰ πόνον τι κατὰ τῆς τύχης.

— Ἐγὼ, ποσῶς, εἶπεν ὁ κόμης. Ἐκτὸς τῆς πράξεως, ὅτι μ' ἔκαμε νὰ γεννηθῶ, πράξις ἄλλως τε, ἥτις δὲν ἔχει καμμίαν ἔννοιαν, διότι πρέπει καὶ ν' ἀποθάνω, τί ἄλλο ἔχω νὰ μεμφθῶ κατὰ τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς τύχης; Οὐδέν. Εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ μὲ κάμῃ υἱὸν ἐνὸς κουρελιάρη ἢ ἐνὸς καταδίκου, καὶ ἐχαιρετήθην εἰς τὴν ἐμφάνισίν μου εἰς τὸν ἥλιον ὡς ὁ μόνος

βλαστὸς μιᾶς τῶν εὐγενεστέρων καὶ τῶν πλουσιωτέρων οἰκογενειῶν τῆς Γαλλίας. . . . Ἦδυνάμην νὰ γεννηθῶ ἐμπαθῆς, δυσειδῆς, βλάξ καὶ κακός . . . καὶ ὅμως ἔχω ἐξαιρετικὸν ὑγεῖαν ἐξωτερικόν . . . . πρόσφορον, ἀρκετὸν πνεῦμα διὰ νὰ τὸ ἐκτιμῆσωσιν ἄλλοι, καὶ καρδίαν ἀνοικτὴν εἰς πᾶν ὅ,τι καλὸν ἀληθές ἢ ὠραῖον.

— Μαντεύω, εἶπεν ὁ λόρδος Βεϋμούθ . . . μεγάλην τινα λύπην. . . .

— Πῶς; ἐπανελάβεν ὁ Ὀκτάβιος. Δὲν γνωρίζω τί ἐστὶ λύπη παρὰ ἐκ φήμης. Ὁ θάνατος τῆς μητρὸς μου, τὸ μόνον δυστύχημα τὸ ὅποιον μὰς λυπεῖ ὅλους ἀνεξαιρέτως μ' ἀφῆσεν ἀπαθῆ . . . ἤμην τόσο νέος ὅτε τὴν ἐστερήθην, ὥστε δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι ποσῶς.

— Ἀπάτη ἴσως.

— Ποσῶς ποτὲ δὲν ἐκυριεύθην ἀπὸ τὰ καλούμενα ὄνειροπολήματα, δηλαδὴ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ν' ἀπαιτῶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ ἀπὸ τὴν φιλίαν περισσότερον τῶν ὅσα τὰ δύο ταῦτα αἰσθήματα ἠδύναντο νὰ μοὶ προσφέρωσιν.

— Τότε, φίλιτατε κόμη, δὲν βλέπω ἄλλην αἰτίαν εἰμὴ ὅτι πάσχετε ἀπὸ ἀνίαν.

— Ὄχι ἀκόμη . . . ἀλλὰ φοβοῦμαι πολὺ μήπως ἡ πληξὶς μοὶ ἔλθῃ συγχρόνως μὲ τὸν κόρον. Ἡ ὑπαρξὶς μου ὑπῆρξε μεγαλοπρεπῆς τις ἐορτὴ οὐδεμία τῶν ἐπιθυμιῶν μου ἔμεινεν ἀνεκπλήρωτος, οὐδεμία τῶν θελήσεών μου εὗρεν ἐμπόδιον. . . . Δὲν εἶναι ἀρκετὴ αἰτία τοῦτο ν' ἀηδιάσῃ ἕνα τίμιον ἄνθρωπον; Ἴδου ἐν παράδειγμα μεταξὺ χιλίων τῆς ἀσπόνδου τύχης μου.

Τρεῖς κατεστράφη καὶ τρεῖς μεγάλοι κληρονόμοι μοὶ ἔπεσαν ἐκ τῶν νεφελῶν ὡς ἂν ἤξευρον τὴν στιγμὴν ἢ δὲ τελευταία διὰ νὰ μ' ἀπελπίσῃ περισσότερο ὑπῆρξεν ἡ μεγαλειτέρα ἦτο εἰς κόμβος ἀπὸ ἐξακοσίας χιλιάδας φράγκων.

— Τριάκοντα χιλιάδων φράγκων εἰσόδημα! εἶπεν ὁ λόρδος Βεϋμούθ.

— Ἀκριβῶς. Τούτο, φίλε μου, νὰ τ' ἀποδώσω εἰς τὸ δαιμόνιον τὸ ὅποιον μ' εὐνοεῖ διὰ τῶν δωρεῶν του, ὑπερβαίνει τὸν ἀστείον. Δέχομαι καὶ δι' αὐτὴν τὴν φερόν τὴν ἀνανέωσιν ταύτην ἀλλὰ δι' ὄνομα Θεοῦ! ἄς τελειώσωμεν εἶπον διαλογιζόμενος. Ἡ τύχη εἶναι γυνή . . . ἐπομένως ἄπιστος ὡς τὸ κύμα· αὕτη δύναται νὰ στραφῇ τόσο καὶ τόσο καλῶς, ὥστε νὰ μετανοήσω πικρῶς ὅτι τόσο τὴν ἀπήλασα . . . Ἄς κάμωμεν χρῆσιν αὐτῆς οὐχὶ ὅμως καὶ κατάχρησιν, λέγει ἡ σοφία τῶν ἐθνῶν . . . . Ἐπειτα ἰδοῦ

ὄπου γηράσκω· αἱ ἀγρυπνίαι μὲ κουράζουσι, καὶ τὸ θέατρον μὲ πλήττει· δὲν κατορθῶν πλεόν νὰ διασκεδάζω ὅλας τὰς ἡμέρας . . . μετὰ δέκα ἔτη θὰ κατανηθῶ εὐήθης καὶ θὰ φορέσω φλανέλαν . . .

Ἐμπρός! ἀκόμη ἐν βάλς ζωηρὸν καὶ ἄς ἐξέλθωμεν τοῦ χοροῦ πρὶν τ' ἄνθη μαρανθῶσιν, αἱ γυναικες ἀρχήσωσι νὰ χασμώνται, καὶ τὰ κηρία νὰ σβύνουν.

— Ἀγαπητέ μου, διέκοψεν ὁ λόρδος Βεϋμούθ, κῦτῃ εἶναι μία ἀσθένεια τοῦ ἐγκεφάλου πολὺ κοινὴ παρ' ἡμῖν τοῖς Ἄγγλοις, τὴν ἀποκαλοῦμεν δὲ σπλήνα (spleen). Ἔχετε πολὺ πεπωρωμένας τὰς αἰσθήσεις, φίλιτατε κόμη!

— Ἐγὼ; ἔχετε λάθος! . . . τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν εἰκοσαετῆ ἡλικίαν καὶ εἶναι ἀσθένεια νέου δοκίμου τῆς φιλολογίας. . . . Ἐχώρισα λοιπὸν τὰς ἐξακοσίας χιλιάδας φράγκα μου εἰς δύο μέρη καὶ ὤμοσα εἰς δύο ἔτη νὰ τὰς κοκκαλίσω μέχρι τοῦ τελευταίου ὄβολου καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ὑπάγω εἰς συνάντησιν τῶν προγόνων μου. . . . Τὰ δύο λοιπὸν αὐτὰ ἔτη παρήλθον ἀπὸ προχθές, καὶ τὴν ὀγδόην ὥραν τῆς πρωΐας, ὁ τραπεζίτης μου εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἐκ τῆς περιφύμου κληρονομίας, δὲν ἔμεινε πλέον οὔτε ἐν τάλληρον.

— Κατεστράφητε λοιπὸν;

— Εὐαρέτως κατεστράφη. Ἀγροκήτεια, τραπεζικὰ γραμμάτια, ἰδιοκτησίαι καὶ μετοχαὶ σιθηροδρόμων . . . ὅλα εἶχον ἐξαντληθῆ.

— Τί ἐκάμετε τότε;

— Ἐτριψα τὰς χεῖράς μου μετ' εὐχαριστήσεως· Ἐστερήθην τὰς εὐτυχίας καὶ δὲν μοὶ ἔμεινε εἰμὴ νὰ γευθῶ τὴν δυστυχίαν; Ἐνοεῖτε; . . . στέρησις διὰ τὸ παρὸν καὶ ἐσχάτη δυστυχία διὰ τὸ μέλλον! Ἦμην ὅμως κύριος τοῦ πεδίου. Ἄλλ' ἰδέτε τὴν κατηραμένην! ἐνῶ ἐκ τῆς μιᾶς θύρας εἰσῆρχετο ὁ τραπεζίτης μου, ἐκ τῆς ἄλλης εἰσῆρχετο ὁ θαλαμηπόλος μου, φέρων ἐκτεθειμένην ἐπὶ τινος ἀργυροῦ δίσκου χυδαίαν τινα τετράγωνον ἐπιστολήν, τῆς ὁποίας ἡ θεὰ μόνη μ' ἐσύγχυσεν . . . Ἐφαίνετο δὲ ὅτι ἦτο ἔγγραφον συμβολαιογραφικόν . . .

— Ἄ! Ἄ! εἶπεν ὁ λόρδος Βεϋμούθ, τετάρτη κληρονομία;

— Παρ' ὀλίγον τρώντι! Ἐξάδελφός μου τις λίαν μεμακρυσμένος, λίαν ἄγνωστος, πλουτήσας ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του, φαίνεται, καὶ καταβεβαρημένος ἀπὸ ἑκατομμύρια, ἀπέθανεν εἰς τὰς

ἀνατολικὰς Ἰνδίας χωρὶς κατευθεῖαν κληρονόμους· ὡς ἐκ θαύματος δὲ ἐν τῇ κλίνῃ τοῦ θανάτου τοῦ μ' ἐνθυμήθη ἐμὲ ὅστις οὔτε τὸν ἐφανταζόμην. Ἄς τὸ ἐξηγήσῃ αὐτὸ ἄλλος. Ἐγὼ ἔχω ἀπάντησιν ἐτοίμην, « ἡ τύχη » τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ δυστυχὴς οὗτος μ' ἀπεκαθίστα καθολικὸν κληρονόμον του· ἀλλ' ὑπὸ ἕρον τινα, ἕρον τόσο ἀλλόκοτον, τόσο παράξενον, τόσο φαντασιώδη καὶ πρόξενον ναυτίας ὥστε ἐπὶ ἐν τέταρτον κατειχόμεν ὑπὸ ἀτελευτητοῦ γέλωτος.

— Ποῖος ἦτο ὁ ἕρος οὗτος;

— Νὰ νυμφευθῶ τὴν χήραν αὐτοῦ. Ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος διαφθορεὺς· ἀναμφιβόλως ἐκ τῶν κωμωδιῶν τοῦ K. Scribe ἐφαντάσθη ὅτι τὰ εἶδη αὐτὰ τῶν γάμων ἐκτελοῦνται καὶ εἰς τὸν πραγματικὸν βίον καὶ ἐκτὸς τοῦ θεάτρου. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐγέλασα ἀρκούντως, ἐπήδησα ἐκ τῆς κλίνης μου καὶ ἔγραψα εἰς τὸν συμβολαιογράφον στέλλων εὐγενῶς εἰς τὸν διάβολον αὐτὸν, τοὺς βουπιέδες του, καὶ τὴν γραίαν χήραν.

— Γραίαν; πῶς τὸ ἠξέυρετε;

— Ὁ ἐξάδελφός μου ἦτο ἐξηκοντούτης· εἶμαι λοιπὸν πολὺ γενναῖος ὑποθέτων πεντηκοντούτιδα τὴν γυναῖκά του. Ἐν συντόμῳ, εἰκοσι τέσσαρας ὥρας μετὰ τὸν δυσάρεστον αὐτὸν ἀστείον, μὲ συννητήσατε, μυλόρδε, ἐτοιμοὶ ν' ἀφήσω τὴν γῆν, τὸ εὐχάριστον τοῦτο κατοικητήριον, τὸ ὅποιον οἱ ποιηταὶ, οἱ αἰώνιοι αὐτοὶ θρηολόγοι, ἐπιμένουν ν' ἀποκαλῶσι κοιλάδα τῶν δακρύων.

Ὁ Ὀκτάβιος εἰσιώπησε καὶ ἐγέμισεν ἐκ νέου τὸ ποτήριόν του.

— Ἐτελειώσατε; ἠρώτησεν ὁ Ἄγγλος.

— Μάλιστα.

— Φίλε μου, εἶπεν ὁ λόρδος Βεϋμούθ, συγχαρήσατέ με νὰ σὰς εἶπω ἐν πράγμα.

— Εἶπατε.

— Δὲν ἔχετε τὸν κοινὸν νοῦν,

— Πιθανόν.

— Ἀκούσατε, ἐπανελάβεν ὁ Ἄγγλος, ἂν καὶ ἔχω δώδεκα ἢ δέκα πέντε ἔτη περισσότερο ἀπὸ σὰς, ποτὲ δὲν θὰ λάβω πατρικὸν ἕρος διὰ νὰ σὰς ἀποτρέψω τῆς ἀποφάσεώς σας· θὰ εἶναι ἀνωφελές καὶ γελοῖον, τὸ γνωρίζω . . . Δὲν σὰς λέγω ποσῶς ὅτι θὰ πράξῃτε ἁμαρτήματα . . . διότι καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἐπιθυμῶ νὰ τὸ πράξω . . . ἀλλ' ἀπλῆν τινα ἐρώτησιν σὰς κάμω· πρὶν ἀποχαιρετήσῃτε τὴν ζωὴν παρετηρήσατε περίε σας; εἶσθε καθ' ὅλα βέβαιος ὅτι δὲν ἔχετε κανένα νὰ παρασπισθῆτε, νὰ ὑποστηρίξῃτε ἢ ν' ἀγαπάτε;

Ὁ κόμης αἴφνης σκυθρωπάσας ἐξέπεμψεν ἀκούσιον ἀναστεναγμόν.

— Ν' ἀγαπήσω! εἶπε τοξέων, λαθραῖόν τι βλέμμα πρὸς τὴν εἰκόνα, ν' ἀγαπήσω! ἐπανελάθεν, ὄχι... οὐδένα.

— Εἶσαθε βέβαιος, φονευόμενος ὅτι δὲν θὰ ὠθήσητε ὑπὲρ τὸ δέον παραδοξολογίαν τινὰ τῆς φαντασίας σας.

— Ναί! εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος, εἶμαι βέβαιος. Ἐὰν πρέπη νὰ τὸ ὁμολογήσω, ἔλοιπόν! ναί, κατεσπατάλησα τὴν ζωὴν μου. Τί νὰ κάμω; ἔχω... Ἡ μᾶλλον εἶχον... Τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν καρδίαν μου τόσο κενάς!... εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἀποκτινοῦται τις ταχέως... προτιμῶ ν' ἀναχωρήσω.

— Εἶχον, εἶπατε; Βλέπετε λοιπὸν ὅτι τώρα ἀγαπάτε;

— Ἐ! τὸ ἠξέυρω ἐγώ; ἡ γυνὴ αὕτη ἄλλως, δὲν μ' ἀγαπᾷ, δὲν δύναται καὶ δὲν πρέπει νὰ μ' ἀγαπήσῃ;

— Εἶναι ὑπανδρευμένη.

Ὁ Ὀκτάβιος ἐρυθρίασεν ἐλαφρῶς.

— Μὲ ἄνθρωπον καθ' ὅλα ἀντάξιον τῆς ἀφοσίωσός σου καὶ τοῦ αἰσθημάτός σου.

Ὁ λόρδος Βεῦμουθ ἔχαμῆλωσε τὴν κεφαλὴν.

— Τότε φονευθήτε, ἔχετε δίκαιον, ἐπανελάθεν αὐτὸς μετὰ τινὰ σιωπὴν. Εἰς τὸν βίον ὑπάρχει εἰς σκοπὸς, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἀποβαίνει ἀδύνατος. Ὅταν ὁ σκοπὸς αὗτος εἶναι ὁ ἔρωσ, ὅταν ἔπαιξέ τις τὸ μέλλον καὶ τὸ παρελθόν του ἐπὶ τοῦ εὐθραύστου τούτου χάρτου τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦσιν ἀφοσίωσιν μιᾶς γυναικὸς — καὶ ὅταν ἴδῃ τις ἀνατρεπόμενον τὸν σκοπὸν του συγχρόνως δὲ καὶ τὰς ἐλπίδας του, — τὸ φρονιμώτερον εἶναι... ν' ἀποθάνῃ.

— Τοιαύτη εἶναι ἡ ἱστορία σας; ἀνέκραξεν ὁ κόμης, σφίγγων τὴν χεῖρά του.

— Μάλιστα εἶπεν ὁ Ἄγγλος, καὶ ἰδὲ, κόμης, προσέθηκε κτυπῶν τὸ στῆθος του, ὑπάρχει ἐκεῖ ἐν μυστικῶν, τὸ ὁποῖον μὲ βαρύνει, μία ἰδέα ἥτις μὲ κατατρώγει... θέλω σὰς εἶπει ὅλα... Τοῦτο ἴσως μ' ἐλαφρώσει ὀλίγον... θὰ γελάσητε μ' ἐμὲ καὶ θὰ μὲ χαρακτηρίσητε παράφρονος. Καὶ κρύπτων τὸ πρόσωπόν του μὲ τὰς χεῖράς του ἐπνεύλαθε διὰ σιγαλωτάτης φωνῆς.

— Κόμης, κ' ἐγὼ ἐπίσης ἀγαπῶ μίαν γυναῖκα μέχρι λατρείας, μέχρι παραλογισμοῦ! Τὴν ἀγαπῶ μὲ τὴν θρηϊώδη ἐκείνην ὁρμὴν τοῦ τελευταίου πάθους... τὴν ἀγαπῶ καὶ θυσιάζο-

μαι δι' ἐκείνην... Ἄ! εἶναι ἀνόητον, εἶναι γελοῖον τῷ ὄντι, ἄνθρωπος τῆς ἡλικίας μου νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ ὀχληρὸν βῆρος τοῦ ἔρωτός του εἰς ἐρατεινὸν πλάσμα ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ τρυφερότητα καὶ νεότητα... ναί, ἡ γυνὴ αὕτη εἶναι ἡ ἰδική μου, καὶ σοὶ ἐκμυστηρεύομαι τοῦτο... τὸ ὁποῖον οὐδεὶς εἰς τὸν κόσμον πρέπει νὰ μάθῃ... διότι μέλλεις ν' ἀποθάνῃς, κόμης, καὶ ὁ θνήσκων εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος τῶν ἐμπιστευμένων.

Ἀκούων τοὺς λόγους τούτους ὁ Ὀκτάβιος κατελήφθη ὑπὸ παραδόξου τινος αἰσθημάτος μίσους καὶ ζηλοτυπίας, τὸ μέτωπόν του ἐβράχην ὑπὸ ἰδρώτος καὶ ἀπεκρίθη μετὰ βεβιασμένου τινος μειδιάματος.

— Καὶ σεῖς τώρα, μυλόρδε, δὲν εἶσαθε εἰς τὰ καλά σας. Τί γελοῖον ἢ παράξενον εὐρίσκετε εἰς τὸ ν' ἀγαπάτε τὴν γυναῖκά σας; Δὲν πιστεύω νὰ πειράζεσθε ἀπὸ τοὺς μᾶλλον ἢ ἥττον πνευματώδεις ἀστεϊσμοὺς τοὺς ὁποίους ἤθελον κάμει ἐπὶ τούτου τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἐπειδὴ, ὡς δὲν ἀμφιβάλλω, τὴν ἀγάπην σας συμμερίζεται...

— Δὲν μ' ἀγαπᾷ ἐκείνη, διέκοψεν ὁ λόρδος Βεῦμουθ, ἀλλ' ἀγαπᾷ ἄλλον.

— Ἐκείνη! Ἀνέκραξεν ὁ Ὀκτάβιος ἀνασκιρτῶν, εἶναι ἀδύνατον!

— ἔχω ἀπόδειξιν.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἐὰν ὁ λόρδος Βεῦμουθ ἦτο ὀλιγώτερον κυριευμένος ἀπὸ τὴν λύπην του, θὰ ἔβλεπε κινούμενον σφοδρῶς τὸ ἐκ βελούδου παραπέτασμα, τὸ ὁποῖον ἐκλείει τὴν θύρον τῆς αἰθούσας.

— Δὲν δύνασθε νὰ ἐννοήσητε, ἐξηκολούθησεν ἐκεῖνος, πόση δύναμις καὶ γενναιότης ἀπαιτεῖται διὰ νὰ καταστειλῶ, ὅπως καὶ τὸ κάμνω, τὸν ἔρωτά μου καὶ τὴν φρικτὴν ζηλοτυπίαν μου. Βεβαίως δὲν θέλω νὰ καταβῶ μέχρι τῆς ἐξουτελιστικῆς κατασκοπείας... ἀλλὰ, παρὰ τὴν θέλησίν μου, ἐκάστου νέου προσώπου τὸ ὁποῖον διέρχεται τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας μου, ἐξετάζω μετ' ἀκριθείας τὴν φυσιογνωμίαν, παρεξηγῶ μίαν λέξιν ἢ ἐν κίνημα, ἢ ἐν βλέμμα, καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ψυχρότητος καὶ ἀπαθείας ὑποφέρω φρικτὰς βρασάνους λέγων: ἴσως εἶναι αὐτός!

— Εἶναι τρομερὸν, τῶντι εἶπεν ὁ Ὀκτάβιος.

— Τόσον τρομερὸν, ὥστε ἀπέκαμον ἀπὸ τὰς βρασάνους μου... Καὶ ἐπειδὴ αὕτη πρέπει νὰ μὲ μισῇ, πρέπει δὲ συγχρόνως ν' ἀποστρέφεται καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ὅστις δεσμεύει τὴν καρδίαν

της καὶ τὴν νεότητά της!.. Ἄχ! ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον, ἴσως τοὐλάχιστον μοὶ παρέξει ἀνάμνησιν τινὰ οἴκτου... ἡ ἰδέα αὕτη μὲ παρηγορεῖ.

— Οὕτως, εἶπε βραδέως ὁ Ὀκτάβιος, ἀφίνατε τὸ στάδιον ἐλεύθερον εἰς μίαν γυναῖκα ἥτις σὰς ἀπατᾷ ἀνάνδρως; Ἐγκαταλείπετε τὴν ζωὴν χωρὶς νὰ τιμωρήσητε τοὺς ἐνόχους;...

— Ὁ μόνος ἐνόχος εἶμαι ἐγώ, εἶπεν ὁ λόρδος Βεῦμουθ μετὰ θλιβεροῦ τινος μειδιάματος. Ἡ ἔμμη εἶναι εἰκοσαετής... καὶ ἐγὼ εἶμαι τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν.

Μετὰ τινὰς στιγμὰς σιωπῆς ἐπανελάθε διὰ λυπηρᾶς φωνῆς:

— Ὡ! τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πρώτην πρώτην φορὰν τὴν συνήτησα ἀτάραχον, μελαγχολικὴν καὶ ἄγνην, ὡς τὴν πναγίαν τοῦ Ραφαήλου, καὶ, ὡς αὕτη, ἐπίσης τὸ μέτωπόν σου ἔχουσαν περιεζωσμένον δι' ἐνὸς κύκλου ἀκτινοβολούσης σωφροσύνης τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγὼ ὁ σκεπτικὸς καὶ παρακαίρως γηράσας διπλωμάτης ἠθάνθη ἀναβαῖνον εἰς τὸ στῆθος μου τὸ βαθὺ ὑπόκοπον καὶ ἀσυμβίβαστον πάθος... τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἠρίθμου φρικτῶν τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα μὲ χωρίζουσιν ἀπ' αὐτὴν... τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔπρεπε δικαίως νὰ ἐξέλθω τῆς ζωῆς!... Ἄλλ' ὄχι ἐπιροπήσασα νὰ κηλιδώσω τὸ νέον τοῦτο μέλλον... ἐγωῖστές ἔπου ἤμην, ἐδέσμευσά τὴν ἀπλὴν καὶ εὐελπιν ταύτην καρδίαν μὲ τὴν διεσφραμμένην, ἀποκαμωμένην καὶ ἀπεξηραμένην καρδίαν μου... συνέθεσα ἐν σῶμα ζῶν μὲ ἐν πτώμα' ἕκαμα δύο δυστυχεῖς.

Ὁ Ὀκτάβιος δὲν ἤκουε πλέον ἰδέα τις ἥτις ἐκόλαυε συγχρόνως καὶ τὸν ἔρωτά του καὶ τὴν φιλαυτίαν του ἐνεφύ ἐν αὐτῷ... « ἐὰν ἤμην ἐγὼ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον αὕτη ἀγαπᾷ! » ἔλεγε καθ' ἑαυτόν. Καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἥτις δὲν εἶχεν οὐδὲν τὸ ἀπίθανον, ὅταν ἀνεπόλει τὰς μυστικὰς νύκτας τοῦ Φονταίνεβλώ, τὸν ἕκαμνε νὰ μειδιᾷ εὐχαρίστως.

— Ἡ ἔμμη ἦτο πτωχὴ ἐξηκολούθησεν ὁ λόρδος Βεῦμουθ καὶ ἐγὼ ἤμην πλούσιος. Ἠλπίζον ὅτι ἀποδίδων εἰς τὴν ζωὴν τῆς ὄλας τὰς ἀπολαύσεις τῆς πολυτελείας, ὅλας τὰς μαγεῖας τοῦ πλούτου, θὰ κατάρθουν νὰ κατασιγάσω ἀργότερα τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ψυχῆς τῆς ἄλλως δὲ αὕτη μοὶ ἐφάνη ψυχρὰ, σκεπτικὴ καὶ ὀλίγον παράφορος ὁ χαρακτήρ τῆς ἐχθρῆς τοῦ μυθιστορικοῦ μὲ κα-
θησύχασε τὴν ἀπήλαυσα παρὰ τῆς μητρὸς τῆς,

καὶ ὅταν τὴν ἠρώτων ὠχρὸς καὶ σχεδὸν λυποῦμαι μνημένος ἐκ τῆς εὐτυχίας, ἐὰν ἐπίστευεν ὅτι θὰ δυνηθῆ νὰ μὲ ἀγαπήσῃ μίαν ἡμέραν... Ὡ! ναί μοὶ ἀπεκρίθη ἐκείνη μὲ τὸ ὠραῖον ἀπλοῦν βλέμμα τῆς, θὰ σὰς ἀγαπήσω ὡς πατέρα!

Ὁ λόρδος Βεῦμουθ ἠγέρθη καὶ παρατηρῶν τὴν εἰκόνα τῆς νέας γυναικὸς ἐψιθύρισεν, ἐνῶ δύο δάκρυα ἔλαμπον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του...

— Νὰ ἐκδικηθῶ σέ, ἀγαπητὸν τέκνον! καὶ διατί; διότι ἐκράτησας τὴν ὑπόσχεσίν σου! διότι ὡς εἰς πατέρα παρέσχες τὸ σέβας σου καὶ τὴν ἀγάπην σου! διότι εὖρες ἐν ἄλλῳ τὴν νεότητα, τὴν ὠραιότητα, τὴν ποίησιν, τὰ ὁποῖα μοὶ λείπουν; Ὡ! ἀγαπητὴ μου θύγατερ δὲν ἐτιμωρήθης ἀρκούντως; ἡ καρδία σου περιορισμένη εἰς τὰς ψυχρὰς πραγματικότητας τοῦ καθήκοντος αἰμοσταζει κάθε στιγμὴν ἐξ αἰτίας μου! Ἄλλ' ἰδοὺ! δὲν δέχομαι πλέον τὴν θυσίαν σου τὸ ὄνειρόν μου διελύθη, ἐξυπνῶ... αὐριον θὰ ἦσαι ἐλευθέρη καὶ παρρηθὺς θὰ δυνηθῆς ἄνευ ἐντροπῆς καὶ μὲ κεφαλὴν ὑψωμένην νὰ στηριχθῆς ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς τὸν ὁποῖον ἡ καρδία σου ἐξέλεξεν.

Λυγμὸς τις ἠκούσθη ἐκ τοῦ παραπετάσματος καὶ ὑψωθέντος αὐτοῦ, γυνὴ τις εἰσῆλθε καὶ ἐπέπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ λόρδου Βεῦμουθ.

(Ἔπεται ἡ συνέχεια.)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ

Τοῦ κατὰ τὴν Νῆσον Κρήτην εἰς τε Χανιά καὶ Ῥέθυμνον συμβῆτος πολέμου, κτ.λ. (1)

Τῆ 14 ἐπατήθη ἐξαίφνης ἡ ἐπισκοπὴ εἰς Ῥέθυμνον ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ροῦσον Μπουρδουμπάν, ἐκ τῆς χώρας τῶν Σφακιῶν καταγόμενον, ἄνδρα καὶ τοῦτον τίμιον καὶ φιλογενῆ ἐφονεύθησαν ἐχθροὶ 16 οἱ σημαντικώτεροι ἔλαθον οἱ μετ' αὐτοῦ στρατιῶται Κωμηθιανοὶ 200 πρόβατα, 26 βόδια, καὶ ἄπειρα λάφυρα ἐκ τῶν ὀσπητιῶν, τὰ ὁποῖα κατέκαυσαν, ὁμοῦ μὲ τὸ ἐκεῖ τζαμίον, καὶ τὰ ἐκεῖ συνηγμένα βιβλία ὄλων τῶν Μουλάδων τῶν περὶ χωρίων, τὰ ὁποῖα ἐτιμῶντο, ὡς ἔλεγον 200,000 γρ. ἀλλὰ περικυκλωθέντες ἐξαίφνης παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἀπὸ ἐν ἄγνωστον μέρος ἐκινδύνευσαν ἔθεν ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν.

Τῆ αὐτῆς ἡμέρας ἦλθεν ἐν πλοῖον Γαλλικὸν εἰς τὰ Θεοδωροῦ.

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλάδιον 79.

Τῆ 15 ἦλθεν ἄλλο πλοῖον εἰς ζήτησιν τοῦ Κονσόλου, πλὴν ἀνεχώρησεν ἀπρακτον, μετὰ τὸ νὰ μὴν τὸν ἔδωκεν ὁ ἐκεῖσε Βεζύρης.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐστράφη εἰς Χανία ὁ ἀρχηγὸς Τζελεπῆς μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Φασούλη, καὶ τοῦτου ἀρχηγοῦ, καὶ ἔκοψαν τὸ εἰς τὴν χώραν βέρον νερόν, φονεύσαντες καὶ 3 ἔχθρους. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔδωκεν εἰς τοὺς Χανιώτας τὴν μεγίστην στενοχωρίαν! Ἐλάβον καὶ τὰ ὄπλα τῶν φονευθέντων ἔχθρων.

Τῆ 16 ἐξεληθόντες ἐκ τῶν Χανίων οἱ ἔχθροι, ἔκκυσαν, οἱ ἀσπλαγχοί, τὸ ἱερόν Μοναστήριον τῆς Χρυσοπηγῆς, ἀρπάσαντες καὶ ὅσα εὔρον μικρὰ σκεύη.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐβεβαιώθημεν παρά τινων χριστιανῶν. ὅτι οἱ ἔχθροι λογαριάζουσι τοὺς στρατιώτας τῶν Σφακιῶν 30,000, συνισταμένους ἀπὸ Ἀλβανίτας καὶ Κρήτας.

Τῆ 17 ἔστειλαν γράμματα ὅλοι οἱ ἀρχηγοί, γράφοντες, ὅτι ὅλοι οἱ Σφακιῶται ἐδόθησαν εἰς τὰς ἀρπαγὰς καὶ κλοπὰς, καὶ λειποτακτοῦντες, ἀφῆκαν μεμονωμένους τοὺς Ριζίτας (Λακιώτας, Θερισιώτας καὶ τοὺς λοιποὺς δηλαδὴ) καὶ ἀντιπολεμοῦσι τοὺς ἔχθρους· οὕτως ἐξηκολούθουν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου, ἄχρι τῆς δευτέρας εἰς Σφακίαν εἰσβολῆς τῶν ἔχθρων, οἱ περίφημοι εἰς τὴν ἀνδρείαν Σφακιῶται, τὸ ἔργον των!

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἀνεχώρησε κρυφίως ἀπὸ Λουτρῶν κάποιος Χ. Παναγιώτης Γαλατιανὸς Τουρκολάτρης, καὶ ὑπῆγεν εἰς Χανία, φανερώσας τὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀταξίαν τῶν Σφακιωτῶν· τὸ ὁποῖον μαθὼν ὁ ἐκεῖσε βεζύρης, ἔγραψεν εὐθὺς εἰς Ρέθεμον πρὸς τὸν βεζύρη τῶν κάστρων, νὰ στείλῃ τὸν βαλῆν τοῦ Ρεθέμου νὰ ὀρμήσῃ ἔνευ ἀναβολῆς, καὶ ἀφόβως εἰς τὰ Σφακία· τὸν ὁποῖον ἐπρόσταξε σφοδρῶς, λέγωντάς τω, ὅτι ἂν δὲν ἔμβῃ νὰ κατακλύσῃ αὐτὸ τὸ Καστέλιον τῶν ἀποστατησάντων. Σφακιωτῶν, θέλει τοῦ κόψῃ τὴν κεφαλήν ἐξ ἀποφάσεως.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐμβῆκε καὶ ὁ Ἀληδιάκης εἰς Χανία, τὸν ὁποῖον ὑποδεχθεὶς ὁ βεζύρης τῶν Χανίων τὸν ἐφόρεσε καπύτον, δίδωντάς τω καὶ 15 χιλ. γρ. διὰ τὴν ζήμιαν τοῦ πύργου του, τὸν ὁποῖον ἔκκυσεν τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἀρχηγὸς Ἰωάννης Κουλέτος, πέρνωντας καὶ 3 κανόνια προύτζινα, ὅπου ἦσαν εἰς αὐτόν· ὁ πύργος οὗτος ἦτον δυνατώτερος τοῦ τειχοκάστρου εἰς τὴν οἰκοδομήν· τὸ μὲν ὕψος εἶχε ὀργυίων... τὸ δὲ πλάτος τοῦ τοίχου ποδῶν 1½ ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ κυριευθῆ ἀπὸ

τοὺς Σφακιώτας, εἰμὴ μετὰ μίαν ἀδιάκοπον χρονικὴν πολιορκίαν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀποσκευῶν, τὰς ὁποίας μετὰ τὴν πυρκαϊάν ἤρπασαν οἱ κάλοιοι Σφακιῶται. Ἐτιμῶντο, ὡς ἔλεγον, 50,000 γρ. Αὐτὰ κατὰ τὴν διαταγὴν τῶν αὐθετικῶν νόμων ἔπρεπε νὰ φυλαχθῶσιν εἰς μέρος χωριστὸν, καὶ νὰ διαμερισθῶσιν εἰς ὅλους τοὺς ἀγωνιζομένους στρατιώτας ἀναλόγως τῆς ἐκάστου ἐκδουλεύσεως· ἀλλ' οἱ φιλοδίκαιοι νόμοι τῶν Σφακιωτῶν δὲν ἐθέσπισαν τὸ πρᾶγμα οὕτω πως, ἀλλ' ὅστις ἠδύνατο νὰ ἐπιστηριχθῆ εἰς τὰ ὄπλα του, ἤρπασεν ὅσα ἤρπασεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐθήρευον ἀνέμους. Καὶ ἐκ τούτων οἱ ξένοι μάλιστα.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ὄρμησε πλησίον τῆς χώρας τῶν Χανίων ὁ γενναῖος Τζελεπῆς μετὰ τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας, καὶ ἔκκυσεν 8 Μετόχια τῶν ἔχθρων.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἔφθασεν εἰς Χανία ἐν ἀγγλικὸν πλοῖον ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἔφερε 2 Ταταραίους, καὶ τὸν παγκράτιστον υἱὸν τοῦ Καλκαντζῆ. Ἐγίνη ντονανμᾶς, ὅτι ἡ Ἀδριανούπολις σώζεται εἰσέτι ἀβλαβῆς· δὲν ἤνοιξαν ὅμως τὴν πόρταν τοῦ τείχους ἀπὸ τὸ μέρος τῆς στερεᾶς ὅλην τὴν ἡμέραν· τὸ αἴτιον ἄδηλον.

Τῆ 19 ἔφθασεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐν πλοῖον γαλλικὸν, εἰς ζήτησιν τοῦ Κονσόλου, πλὴν δὲν ἐπέτυχεν τοῦ ζητήματος, καὶ ἀνεχώρησεν ἀπρακτον.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐγίνη μία μικρὰ μάχη ἀπὸ κάποιον πεντηκόνταρχον Νικόλαον Σουλιώτην εἰς χωρίον Γερίπαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔμεινε φονευμένος εἰς ἀπὸ τοὺς ἔχθρους, καὶ ἐπληρώθησαν 8 χωρὶς βλάβην τῶν ἰδικῶν μας.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐψηφίσθη πεντηκόνταρχος ὁ Κύρ. Ἀναγνώστης Πρωτοπαπαδάκης, κατὰ τὴν ζήτησιν τῶν 5 δεκάρχων, Πόλου τοῦ ἀδελφοῦ του, Μάρκου Μιχαλιδιάκη, Ἀναγνώστου Πιτζικούλη, Μανούσου Γεροπολάκη, καὶ Στεφάνου Ἀνδράκη, Ἀσκηφιωτῶν ἐγγωρίων του.

Τῆ 20 ὠχυρώθη τὸ λεγόμενον Κάστρον (ἐρείπιον) εἰς Λουτρῶν, ὀνομασθὲν ἅγιος Χαράλαμπος διὰ τὸν ἐκεῖ νεοοικοδομηθέντα Ναὸν τοῦ ἁγίου, διὰ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου καπετᾶν Ἀναγνώστου Παναγιώτου· εἰς τὸ ὁποῖον ἔστησαν 4 κανόνια, ἔχοντες καὶ βόλια... μετὰ χαρτούτζια βαρούτην.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐδιωρίσθησαν φύλακες εἰς τὴν καμάραν τοῦ Πετρέ, νὰ φυλάττωσι τὴν ἐκεῖθεν ὄρμην τῶν καστρινῶν ἔχθρικῶν στρατευμάτων.

Τῆ 21 ἔκαμαν εἰς Χανία μαντεῖαν οἱ Ἰσραη-

ἴται, καὶ εἶπον εἰς τοὺς Ἀγαρηνοὺς νὰ μὴν ἐκστρατεύωσιν εἰς πόλεμον κατὰ τῶν χριστιανῶν ἄλλας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, εἰμὴ τὴν τρίτην καὶ τετράτην.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἀπρηθμῆσεν ὁ γενναῖος Τζελεπῆς τοὺς στρατιώτας του, καὶ ἐπλήρωσαν τὸν ἀριθμὸν τῶν 500, ὅλοι ξενοχωρεῖται, ὄχι Σφακιῶται· τοὺς ἐπῆρεν εὐθὺς, καὶ καταβάντες εἰς ἐν μετόχιον, Κουκουναρᾶν λεγόμενον, πλησίον τῶν Χανίων, τὸ ὁποῖον ἦτον τοῦ περιφήμου Ἀλλῆ ἀγᾶ Σοφτᾶ ὄγλου, τὸ κατέκαυσεν.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, μέχρι τῆς 26 τοῦ ἰδίου ἐγιναν μάχαι μικραὶ εἰς μέρη διάφορα, εἰς Ὀμαλὸν δηλαδὴ, Θέρισον, Ἐπισκοπὴν καὶ ἄλλα, πόσοι δὲ ἀπὸ τοὺς ἔχθρους εἰς αὐτὰς ἐφονεύθησαν δὲν ἐδηλώθη εἰς ἡμᾶς.

Τῆ 27 ἔφθασεν εἰς Λουτρῶν ὁ καπετᾶν Παῦλος Χ. Ἰωάννου μετὰ τὸν Περγαντίνον του, ὀνομαζόμενον ὁ Χαράλαμπος, ἀπὸ Μονεμβασίαν, ὅστις ἔφερε τὰς ἀκολούθους εἰδήσεις· ὅτι ὁ ἔχθρικὸς στόλος εὐγῆκε συνιστάμενος εἰς 30 πλοῖα, ἐξ ὧν ἦσαν ντελίνια 4, φεργάδες 3, ἱμπρία 2 τὰ δὲ λοιπὰ ἦσαν καμπάνισα. Ἐκ τούτων τὰ μὲν 22 ἔραξαν εἰς τὰς Κολόνας, τὰ δὲ 8 εἰς τὸ τζαγλι, καὶ Ἐάνδρασι διὰ νὰ ἐμβάσωσιν ἔχθρους καὶ τροφάς· ἔτρεξεν εὐθὺς ὁ ἐλληνικὸς ἡμῶν στόλος, ἀφ' οὗ ἔλαβε τὴν εἰδήσιν, καὶ φθάνοντας εἰς τὸ τζαγλι, ἔκκυσεν τὰ 8 ὅπου εὔρεν ἐκεῖ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἦσαν 2 ἱμπρία μπειλίτικα, καὶ 6 καμπάνισα· τὸ ὁποῖον ἰδόντες οἱ ἀράξαντες εἰς Κολόνας, κόψαντες εὐθὺς ταῖς γούμεινας εὐγῆκαν εἰς τὰ πάλια, καὶ ἐτράβηξαν κατὰ τὴν Κῶ· ἀπέστειλε μετὰ τὸν ἴδιον καπετᾶνον γράμμα πρὸς τοὺς Σφακιώτας καὶ ὁ ἐκλαμπρότατος Πρίγκιψ Κύριος Ἀλέξανδρος Καντακουζηνὸς, ἀπὸ Μονεμβασίαν, σημειωμένον τῆ 25 τοῦ ἰδίου μηνός, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἐπῆνει πρῶτον τὴν ἀνδρείαν τῶν Σφακιωτῶν (ὅτι οἱ φέροντες τὴν ἐπιστολήν τῆς ἐκλαμπρότητός του εἶχον πληρώσει τὰς ἐκλάμπρους ἀκοάς του ἀπὸ τὰς ψευδοανδραγαθίας ὅπου ἔκαμαν, λέγοντες ὅτι μετὰ ὅλην τὴν ἐλιγύτητα των ἀπέκλεισαν πλέον τοὺς ἔχθρους εἰς Χανία καὶ Ρέθεμον!) παρακινῶν αὐτοὺς νὰ ἀκολουθῶσι τὸ ἔργον των μετὰ τὴν ἰδίαν προθυμίαν καὶ ζῆλον, ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἑαυτῶν, καὶ τῶν λοιπῶν κατοίκων Χριστιανῶν τῆς Κρήτης. (Τάλαινα Κρήτη, εἰς ποίους εἶχες ἐπικειμένους τὰς ἐλπίδας τῆς ἐλευθερίας σου!) ἀπέστειλεν ἡ ἐκλαμπρότης του διὰ τοῦ ἰδίου Κ. Παύλου τότε βα-

ρούτην βαρέλλια 15 δα. 660 καὶ ἓνα σάκκον δα. 91, ὅλη ἡ βαρούτη δα. 751· μπάλας κανονίων 76 μολύβι λάμας 2 δα. 246, τουφέκια 70, χάρμπας 5 καὶ φυσίκια 5, 110 ἀπὸ Μονεμβασίαν, γράψας ὅτι λυπεῖται διὰ τὴν ὀλίγην αὐτὴν βοήθειαν ὅπου στέλλει εἰς Κρήτην, μετὰ τὸ νὰ εὔρε τὸ κάστρον ἐκεῖνο ἀδειανὸν ἀπὸ μοναζιόνας· πλὴν ἀφοῦ παραδοθῆ καὶ ἡ Τροπολιτζᾶ θέλει στείλει καὶ ἄλλας μοναζιόνας καὶ στρατιώτας. Β' ὑπόσχεσαι, ὅτι μετὰ τὴν αἰχμαλώτευσιν τοῦ ἔχθρικου στόλου θέλομεν ἰδῆ τὴν νῆσον μας περικυκλωμένην ἀπὸ ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα θέλει τρομάξουσι τοὺς ἀνάνδρους Τούρκους. Γ' συμβουλεύει τοὺς ἀνδρείους Σφακιώτας νὰ ἔχωσι μετὰ τῶν ἀγάπην καὶ ὁμόνοιαν· ὅτι δι' αὐτῶν ἡμποροῦσι νὰ κατορθώσωσι κάθε καλὸν· καὶ νὰ ἐκλέξωσιν ἐν τῶν δύο, ἢ ἐλευθέραν ζωὴν, ἢ θάνατον ἐνδοξον. Ἔστειλε καὶ γράμμα ἰδιαιτέρον πρὸς τοὺς προὔχοντας τῆς νήσου Μήλου, σημειωμένον τῆ 25 Ἰουλίου, διὰ τοῦ ὁποῖου παρεκίνει αὐτοὺς ὡς καλοκάγαθος πατήρ, νὰ στείλωσι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Κρήτας τροφάς ἢ δωρεάν, ἢ μετὰ πολλὰ ὀλίγον τιμὴν. Οἱ εὐχάριστοι καὶ ἐντιμοὶ προὔχοντες τῆς ἐν Λουτρῶν κοινῆς καγγελαρίας, ἀντὶ εὐχριστιῶν ὅπου ἔπρεπε κατὰ χρέος ἀφευκτον νὰ ἐκφωνήσωσιν εἰς τὸν εὐεργέτην των, μετὰ τὴν περιλαβὴν τῆς εἰς αὐτοὺς ἀποσταλομένης βοήθειας, καὶ τῆς ἄλλης φροντίδος ὅπου ἔχει ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ γένους, ἐξεφώνουν ἕκτοτε ἀκαταπαύστους γογγυσμούς, δυσφημοῦντες σύμπαντες καὶ τὸ ἐκείνου καὶ τοῦ ὑψηλοτάτου καὶ φιλογενεστάτου αὐθέντου Κυρίου Κυρίου Ἀλεξάνδρου Ἰψηλάντου πανέκλαμπρον ὄνομα, ὅτι δὲν ἐστάθη ἄλλος τις αἴτιος τῆς ἀπωλείας τοῦ γένους μας, εἰμὴ μόνον ἐκεῖνος, θέλων νὰ βασιλεύσῃ ἀνοικείως καὶ ἄλλα μυρία, τὰ ὁποῖα δὲν συγχωρεῖ ἡ συνείδησις νὰ περιγράφωνται ἐν μέρει, ὡς ἀηδίας παραίτια.

Τῆ 28 ἦλθεν ἄλλη εἰδήσις ἀπὸ Μονεμβασίαν μετὰ τὴν γουλέταν τοῦ Κ. Χ. Νικολάου Μαλενδρῆ, ὀνομαζομένην ἅγιος Νικόλαος, μετὰ σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, εἰδοποιήσαντες αὐτὴν ὁ ἡγούμενος τῆς Ζωοδόχου πηγῆς Κύρ. Ἀνθίμος, μετὰ τοῦ πανοσιολογιωτάτου Οἰκονόμου τῆς ἁγίας Τριάδος τῶν Συναϊτῶν Κύρ. Νεοφύτου, διὰ γραμμάτων, σημειωμένων τῆ 22 τοῦ ἰδίου, ἀπὸ Ἄστρου τῆς Πελοποννήσου, ὅτι εὐρίσκονται μετὰ τοῦ ἐκλαμπρότατου Πρίγκιπος Κυρίου Α. Ἰψηλάντου, περιμένοντες νὰ λάβωσι τὴν βοήθειαν ὅπου τοῖς

υπεσχέθη, μετά τὴν παράδοσιν τῆς Τροπολιτζᾶς. Ἐγγραφε δὲ τότε ἰδίως καὶ ὁ Κύρ. Γεώργιος Παπαδάκης ἡμέτερος πατριώτης ἐκ Χανίων, διατρίβων εἰς Σπέτζαις, ὅτι τῆ 21 τοῦ ἰδίου ἔφυγον ἐκ τῶν τριῶν ἐκείνων νήσων (Σπετσῶν δηλ. Ἰδρα, καὶ Φαρῶν), τέσσαρες ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους ἄρχοντας, διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν ἑλληνικὸν στόλον, καὶ νὰ ἐμψυχώσωσι τοὺς ἀποσταλέντας εἰς τὸ νὰ καταδιώξωσι τὸν ἐχθρικὸν μὲ ὄλας τὰς δυνάμεις των, καὶ νὰ τὸν κατακλύσωσιν, ἐπαυξήσαντες καὶ τοὺς μηνιαίους μισθοὺς τῶν ἀγωνιζομένων στρατιωτῶν.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἐστάλη ἕτερον γράμμα ἀπὸ Σιγγιλιῶν παρὰ τοῦ Κύρ. Χ. Τζανάκη, χανιώτου, γράφοντος ὅτι τῆ 16 τοῦ ἰδίου ἐφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν 3 καράβια Ῥώσικα πολεμικά, ἔχοντα καὶ ἓνα ἀξιωματικὸν Ῥώσον, ὅστις ἐπρόβαλεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὰ ἀκόλουθα ζητήματα, τῶν ὁποίων τὴν ὑπογραφὴν εἰσέχει εἰς 8 ἡμέρας· ἂν ὅμως δὲν ἤθελε στέρξῃ νὰ τὰ ὑπογράψῃ τοῦ κηρύττει τὸν ἀφεικτον πόλεμον μετὰ τῆς Ῥωσσίας· α^{ον} ὁ Μωρέας, ἡ Κρήτη, τὰ Δωδεκάνησα, ἡ Κύπρος, ἡ Ῥόδος καὶ ἄλλα νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς Γραικοὺς διὰ Πριγκιπάτων· β^{ον} ἡ Βλαχομπογδανία, ἡ Στένη, ὁμοῦ μὲ ἄλλα μέρη νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ῥωσσίας, ἡ ὁποία νὰ εὐγάλη εὐθὺς 3/4 καράβια πολεμικά νὰ περιέρχωνται τὴν ἄσπρην θάλασσαν, πρὸς διαφένδυσιν τοῦ γένους μας· γ^{ον} νὰ μὴν ἡμπορῇ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ θανατώνῃ χριστιανούς, ἐκτὸς ἐκείνων ὁποῦ ἤθελον φονεῦθαι εἰς τὸν πόλεμον· τί δὲ ἀποκρισὴν ἔλαβον, ἄδηλον· ἔγραψεν ἔτι, ὅτι εἰς τὴν α^η τοῦ Αὐγούστου θέλει γίνῃ συνέλευσις παρὰ τῶν συμμάχων βασιλέων εἰς Βιένναν, καὶ ὅτι ὁ σουλτάνος ζητεῖ νὰ στείλῃ ἐλτιζὴν ἰδικὸν του· ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας δὲν εἶχεν ἀπόφασιν νὰ παρουσιασθῇ ἀκόμη κατὰ τοῦ ἀπεινοῦς Σουλτάνου, πλὴν αἱ περιστάσεις τὸν ὑπεχρέωσαν· ὅτι δὲν ἠδύνατο ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς νὰ ἀκούῃ πλέον τοὺς καθημερινούς φόνους τῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους ἔκαμνεν ὁ ἀσπλαγχνὸς τύραννος! ἐσημείωνεν ἔτι, ὅτι τὸ Κάστρον τῆς Τροπολιτζᾶς καὶ Κορίνθου λαμβάνουσι τέλος ἕως τὴν 31 τοῦ ἰδίου, διὰ τὰ λαγούμια ὁποῦ κατασκευάσαν ἐκεῖ οἱ φυλάττοντες γενναῖοι Σπαρτιάται (Τζάκονες) ὁμοίως καὶ ὁ λοιπὸς Μωρέας ἐντὸς ὀλίγου ἐλευθερωθήσεται· ἡ Κρήτη τότε θέλει λάβῃ ἰκανὴν βοήθειαν καὶ πλοίων, καὶ στρατιωτῶν. Τὰ ἑλληνικά πλοῖα ὁποῦ ἦσαν εἰς πλόκον τῆς Μονεμβα-

σίας, θέλουσιν ἔλθαι εἰς πλόκον τῶν Χανίων. Μετὰ δὲ τὸν ἀφανισμόν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου θέλουσι σταλθῆ πολλὰ ἀπὸ Ἰδραν καὶ Σπέτζαις, κατὰ τὰς ἐγγράφους ὑποσχέσεις τῶν προϋχόντων· ἔλεγεν ἔτι, ὅτι μία φεργάδα ἐχθρική ἐκλαμάρησεν εἰς Χίον 2 πλοῖα ἱμπεριαλικά, καὶ ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν ὅλους κατεβύθισε τὰ πλοῖα. Ταῦτα ἔγραψεν ὁ διαληφθεὶς Χ. Τζανάκης, εἴτε δὲ ἀληθῆ ἦσαν, ἢ ψευδῆ, ἄδηλον.

Ἄλλαι εἰδήσεις Σμύρνης, σταλεῖσαι εἰς ἡμᾶς τῆ 16 τοῦ ἰδίου ἀπὸ Τζηρίγο.

Γράφουσιν ὅτι βέβαια ὁ τῆς Ῥωσσίας Πρέσβυς ἔφυγεν ἀπὸ Κωνσταντινούπολιν· ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ του ζητεῖ τὴν Βλαχίαν, Μπογδανίαν, Σερβίαν, Βουλγαρίαν, καὶ νὰ ἀπεράσῃ τὴν ἀρμάδα του τὴν α^η τοῦ Αὐγούστου ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὰ πραγματευτάδικα πλοῖα του νὰ μὴ πληρώνωσι κἄνεν δόσιμον, ἢ κουμέρκι εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τοῦ Σουλτάνου ὅπου ἤθελον ταξιδεύσει, δι' ὁποιοῦνδήποτε πρᾶγμα ὁποῦ ἤθελον πωλήσει ἢ ἀγοράσει, τὸ ὁποῖον ὁ σουλτάνος δὲν ἐδέχθη ὀλοτελῶς· ὕθεν . . . β^{ον} ὅτι οἱ Κάσσιοι ἔκαυσαν μίαν φεργάδα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου 48 κανονίων· γ^{ον} ὅτι ἡ Ἰδρα, Σπέτζαις, καὶ Φαρά ἀρμάτωσαν 18 πλοῖα, μέσα εἰς τὰ ὁποῖα ἐμβήκαν καὶ οἱ περισσώτεροι ἄρχοντες, διὰ βοήθειαν τῶν λοιπῶν, μὲ ἄλλο πλάνον, (;) πρὸς ἀφανισμόν τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου. ἔτι ὅτι εὐγῆκαν Νέμτζικα καράβια τιλίνα καὶ φεργάδες 12, ἱγγλέζικα 46 καὶ φραντζέζικα 42, ἅτινα συμποσοῦνται 70 διὰ τὸν Λεβάντε.

Τῆ 28 τοῦ ἰδίου ἐγίνῃ ἡ αἰματωδεσττέρα μάχη πλησίον τοῦ Θερίσου παρὰ τοῦ γενναίου ἀρχηγοῦ Τζελεπῆ, συντροφευμένου ἀπὸ τοὺς ἀνδρείους Λακιώτας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπεσον ἐχθροὶ 180 τῶν ὁποίων ὄλα τὰ σπλα ἐκέρδισαν· ἔλαβον δὲ καὶ μουάρια 146, κανόνια 2, φυσέκια κασέλας 8 τὰ ὁποῖα ἦσαν 6,800· ἔφυγον δὲ καὶ πληγωμένοι, ὡς εἶπον, ὡς 200. Εἰς αὐτὴν τὴν μάχην ἐφρονεῦθη ὁ Ἀζήζ μπέης, καὶ ἐν τῶν Γερλιαγαδακίων, οἱ περιφημότεροι τῶν Χανιωτῶν εἰς τὴν ἀνδρείαν· ὁ στρατὸς τῶν ἐχθρῶν εἰς αὐτὴν τὴν μάχην συνίστατο ἀπὸ 4000, οἱ δὲ περὶ τὸν Τζελεπῆν 1800 χωρὶς νὰ βλαφθῇ μηδὲ εἰς. Σρακιῶται ἐδῶ δὲν εὐρέθησαν. Ὅτι ὁ Τζελεπῆς δὲν συγκατένευεν εἰς τὸ ἀρπάξαι, καὶ οὗτοι ὄντες φύσει φιλόρπαγες, δὲν ὑπέκλινον τὸν αὐχένα των ὑπὸ τὴν ἐκείνου διοίκησιν· οἱ ἐχθροὶ ἔτρεπον ἐλπίδας νὰ ἀπεράσωσιν ἐκ τούτου τοῦ μέρους τὸν Ἀποκώρον, καὶ

ἐκείθεν ν' ἀνέβωσιν εἰς τὰ Σρακία, ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἀνωπόλεως, ἀλλ' ἀπέτυχον τοῦ σκοποῦ οἱ ἀλιτήριοι. Εἰς τὴν φυγὴν των ὤρμησεν εἰς ἐκ τῶν Λακιωτῶν, Ἀντώνιος Σαριδάκης ὀνομαζόμενος, ὅστις ἀφ' οὗ μόνος ἐφόνευσεν ἐχθρούς 5, ἔμεινε καὶ αὐτὸς φονευμένος ὁ γενναϊότατος γίγας! Ὁ ἐνθουσιασμός οὗτος τῶν γενναίων Λακιωτῶν ἠκολούθει ἐκ τῶν ὁποίων τοῖς ἐπέλλοντο ἐγκωμιαστικῶν γραμμάτων, καὶ μάλιστα ἐξ ἐνός, τὸ ὁποῖον εἶχε γράψαι πρὸς αὐτοὺς ὁ τιμιώτατος γραμματικὸς τῆς ἐν Λουτρῶ καγγελαρίας Κύρ Δ. Φ. διὰ τοῦ ὁποῖου τοὺς παρεθάρρυνεν ὅτι θέλουσι λάβει παρὰ τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου τὰς μεγίστας καὶ πρῶτας τιμὰς ἐν καιρῷ τῆς ἐξετάσεως τῆς ἐνός ἐκάστου προθύμου καὶ πιστῆς ἐκδουλεύσεως εἰς τὸν παρόντα πόλεμον ὅτε οἱ Σρακιῶται θέλουσι λάβει τὰς ἀνυπίστους παιδεῖας, διὰ τὰς ἀταξίας των. Οὕτως ἐνθουσιάστησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὥστε ἂν δὲν ἦτον νύξ, ἤθελον ὀρμήσωσιν εἰς Χανία!

Τῆ 29 ἔγραψαν οἱ ἀπὸ Ἀσκήφου Καπετανεῖο Σήφης Κουκούτζης καὶ Σταυριανὸς Πύρης ὅτι ἔφερον ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Ῥεθέμου, ὅπου περιήρχοντο πολεμοῦντες, εἰς τὸ χωρίον των Ἀσκήφου λάφυρα ἰκανὰ, ζητοῦντες τὴν προσταγὴν τῶν προϋχόντων τῆς καγγελαρίας, πῶς νὰ τὰ ἐξοικονομήσωσι. Τοῦτο μοὶ ἐφάνη κατὰ ἀλήθειαν παράδοξον! ὅτι πρότερον δὲν εἶχον οὐδεμίαν φροντίδα, τοῦ νὰ φυλάξωσιν αὐτὴν τὴν εὐταξίαν, ἀλλ' ἀφ' οὗ κατεκορέθησαν, ἠθέλησαν νὰ δεῖξωσιν ἑαυτοὺς καὶ φιλοδικαίους.

Τῆ 30 ἔστειλεν ὁ ἀρχηγὸς Τζελεπῆς εἰς τὴν εἰς Λουτρῶν καγγελαρίαν διαφόρων εἰδῶν μαλαγματικά καὶ ὠρολόγια, τὰ ὁποῖα ἔλαβε παρὰ τῶν Κατωμεριτῶν χριστιανῶν, διὰ βοήθειαν τοῦ γένους· αὐτὰ ἐφυλάχθησαν ἀπὸ τοὺς δύο προϋχόντας Κ. Ἀνδρέαν καὶ Χ. Ἰωάννην μέχρι τῆς δευτέρας εἰσβολῆς τῶν ἐχθρῶν εἰς Σρακία· ἔπειτα φυγόντες εἰς τὴν ἄντικρυ Νῆσον Γαῦδον, μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν ἐχθρῶν, ἐπώλουν ὄλα παρὰ τιμὴν· οἱ δὲ ἀγοράζοντες ἦσαν ὄλοι· οἱ σημαντικώτεροι τῶν Σρακίων, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι· δακτυλίδια χρυσᾶ ἓνα δεσμὸν 26 ἐπώλησαν 76 γρ. τὰ ὁποῖα ἐτιμῶντο ἐπέκεινα τῶν 300, ὠρολόγια ἐπώλουντο 8, 12 καὶ 15 γρ. τὸ ἐν' οὕτως ἠφανίσθησαν τὰ τῶν χριστιανῶν πράγματα, τὰ ὁποῖα οἱ δυστυχεῖς ἐκ τῶν ὑστερημάτων ἐδίδον πρὸς βοήθειαν, μὴ δυνάμενοι ν' ἀκούωσι τοὺς καθημερινούς γογγυσμούς των . . . ὅτι δὲν βοηθοῦσι.

Τῆ αὐτῆ ἡμέρᾳ ἦλθεν εἰδήσις ἀπὸ Ἰδραν, ὅτι

ὁ ἐχθρικὸς στόλος ἐφθασεν εἰς Ῥόδον, ὅπου ἐσυντροφεύθη ἀπὸ 16 πλοῖα τοῦ Μεχμέταλη Πασσᾶ, καὶ πηγαίνουσι διὰ τὰ μπογαζία.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ προσεχές.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Η ΠΑΠΗΣΣΑ ΙΩΑΝΝΑ.

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ. Ὑπὸ Ε.Μ. ΡΟΙΔΟΥ.

Ἐν Ἀθήναις 1866.

Τὸ βιβλίον ὃ ἀναγγέλλομεν ἐπέσυρε τῆς ἱεράς Συνόδου τὴν ἀποδοκιμασίαν, ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως δὲν δύναται νὰ κλείσῃ καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐτοῦ συζητήσιν ἢ βιβλιοκρισίαν. Ἄν ἡ ἐκκλησία ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ ἐκφέρῃ τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς ἐπὶ τοῦ βιβλίου, ἐξετέλεσεν ἴσως ἐν καθήκον, ἀλλ' ἐπίσης καθήκον καὶ ἡμεῖς ἐπιτελοῦμεν δημοσιεύοντες τὰς ἰδίαις ἡμῶν κρίσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Μ' ὅσα καὶ ἂν ἐρρέθησαν ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ προκειμένου βιβλίου, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ κοινού, ὅσον οὐδὲν ἄλλο βιβλίον ἀνεγνώσθη ἐν Ἑλλάδι πρὸ πολλοῦ χρόνου. Ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Περιπλανωμένου, ποιήματος οὗ ἡ ἐμφάνισις, διὰ πολιτικούς μᾶλλον λόγους, ἔκαμνεν ἐποχὴν, ἔκτοτε συγγραφεῖς τε καὶ ποιηταί, ὀλιγίστων ἐξαιρουμένων, ἀκούομεν ἀενάως παραπονουμένους διὰ τὴν ἀπειροκαλίαν καὶ ἀπάθειαν μεθ' ἧς ὑποδέχεται τὸ κοινὸν τὰ προϊόντα τοῦ καλάμου των. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἂν ἄλλα αἰτία δὲν μᾶς ἀπέτρεπον τούτου, θὰ εὐγνωμονοῦμεν πρὸς τὸν κ. Ροῖδον διότι κατώρρωσε τουλάχιστον νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ἑλληνικὸν κοινὸν ἀπὸ τῆς νάρκης εἰς ἣν κατὰ τοὺς παραπονουμένους συγγραφεῖς διετέλει. Ἄλλως τε δὲ δὲν δυνάμεθα δικαίως νὰ κατηγορήσωμεν τὸ κοινὸν ὡς βάρυτον καὶ ψυχρὸν πρὸς τὰ φιλολογικὰ προϊόντα. Τούτου αἰτίαι εἰσὶ μᾶλλον οἱ γράφοντες, οἵτινες ἢ ἀδυνατοῦσι νὰ ἐκλύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ κοινού, ἢ πρὸς σπουδαιότερα ὑπὲρ τὸ δέον ἀποβλέποντες, ἀμεριμνοῦσι νὰ τὸ τέρψωσι.

Ὁ κ. Ροῖδης εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀπέβλεψε διὸ καὶ ἐπέτυχε. Οὔτε τὴν θρησκείαν σκοποῦν εἶχε νὰ προσβάλλῃ, οὔτε τὴν ἠθικὴν, οὔτε κανὲν ἀφ' ὅσα οἱ ἠθολόγοι καὶ οἱ ἄγιοι τῶν ἡμερῶν μας διεσάλπισαν. Αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ ἐν τῇ προεισαγωγῇ τοῦ βιβλίου του τὸν ἐγκλι-

ματικόν του σκοπόν. « Ὄπου δήποτε, λέγει, εὐρισκόν τὸ δυνάμενον νὰ παράσχη γέλωτα ἐδραττόμην αὐτοῦ, ἀδιαφορῶν ἂν εἰς μοναστήριον ὑπεκρύπτετο ἢ εἰς ἀκαδημίαν, ὑπὸ τὸ ῥάσον μοναχοῦ ἢ τὸν τρίβωνα φιλοσόφου. » Ἀλλὰ λέγοντες ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ συγγραφέως ἦτο κυρίως νὰ τέρψη, δὲν ἀρνούμεθα ὅτι δὲν διέφυγον αὐτὸν φράσεις τινὲς ἠθικῶς ἡμαρτημέναι, φράσεις αἰτινὲς ἀληθῶς ἀσχημίζουσι καθ' ἡμᾶς τὸ βιβλίον. Ἡ πολλὴ του μάλιστα ἐπιθυμία τοῦ νὰ φανῇ ἄρεστος εἰς τὸ κοινὸν τὸν ὥθησε νὰ ὑπερβῇ πολλὰκις τὰ ὄρια τῆς κοσμίας εὐτραπέλειας, ἣτις καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν δὲν προσκρούει σκανδαλωδῶς, καὶ μὲ τοὺς κανόνας τοῦ καλοῦ εὐρίσκεται ἐν πληρεστέρᾳ ἀρμονίᾳ. Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι ἀποφασίσας ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς νὰ γελοιογραφῆσῃ τὰ ἐξηχρειωμένα ἤθη τῶν ἱερωμένων τῆς ἐνάτης ἐκατονταετηρίδος, τῷ ἦτο δύσκολον, ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ τοὺς σκοπέλους εἰς οὓς πολυλαχοῦ προσκρούει.

Καὶ αὐτὴ ἡ ἠρωϊκὴ του οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ ἐκ γενετῆς σύμφυρμά τι ἀγοραίων κακίων. Οὐδαίς, καὶ κατ' ἐλάχιστον γευσάμενος τῆς ἱστορίας, δύναται ν' ἀγοσῇ τὸ λεγόμενον καὶ ὑπὸ πολλῶν μαρτυρούμενον γεγονός, ὅτι δηλαδὴ εἰς τὸν θρόνον τῶν Παπῶν ἀνεβρίχθη ποτὲ ἄσμενόν τι γύναιον, Ἰωάννα καλούμενον. Τὸ γεγονός τοῦτο, ἱστορικὸν κατὰ τοὺς μὲν, πλαστόν κατὰ τοὺς δὲ, ἔλαβεν ὡς βᾶσιν τοῦ μυθιστορηματῆς του ὁ Κ. Ροϊδῆς, καὶ περὶ αὐτὸ ἐξήφην ἐπιτηδεῖας διήγημα ἀπλοῦν μὲν κατὰ τὴν πλοκὴν, ἀλλὰ μεστὸν εὐφυΐας καὶ ἀττικοῦ ἄλγους ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοφάνους μάλιστα ἀντιληθῆν ἀλατποθηκῶν. Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα εἶναι ἐκ τοῦ γένους τοῦ *Lor Zouar*, συγγενεὺς δὲ καὶ κατὰ τι φιλολογικῶς μετὰ τοῦ νεωτέρου κατὰ τὴν ἡλικίαν βασιλέως τῶν Βουρῶν. Οἱ ἥρωες καὶ αἱ ἡραῖναι, ἢ μᾶλλον ἡ ἠρωϊκὴ, διότι μία καὶ μόνη ὑπάρχει ἐν τῷ μυθιστορηματι, εἶναι ἅπαντες καλόγηροι, ἱερεῖς ἢ πάπαι τρώγοντες καὶ πίνοντες καὶ συγκαταδαρθάνοντες ὡς ἀληθεῖς ἐπικούρειοι, ἀγαπῶσι δὲ, οὐ μάλους, οὐδὲ ῥόδα, οὐδὲ κικίρροις, ἀλλ' ὀρθαῖς μαρίαις, ὡς ὁ Κύκλωψ τοῦ Θεοκρίτου. Μάρτυς τῶν λόγων μας ἔσω ἢ ἐν τῇ 102 σελίδι περιγραφομένη κωμικωτάτη σκηνή, ἐν ἣ ἡ τέχνη τοῦ συγγραφέως ἀμιλλᾶται πρὸς τὸ κακώθητες τῶν διαδραματιζομένων. Ἐν γένει δὲ ἅπανσι αἱ σκηναὶ ἀντικείμενον ἔχουσι τὴν ἡδονὴν, ἀλλ' ὑπάρχει εὐ-

τυχῶς καὶ μία, ἡ τελευταία πασῶν, ἣτις μαρτυρεῖ, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὅτι ὁ συγγραφεὺς, ὅτε τὸ ἠδυνήθη, δὲν ἐλησμόνησεν ἐντελῶς καὶ τὸν ἠθικὸν σκοπὸν, ὅστις δέον νὰ ἦναι ὁ σκοπὸς παντὸς συγγράμματος.

Ἰσως φανῇ παράδοξον εἰς τὸν ἀναγνώστην πῶς μεθ' ὅσα ἄλλοι εἶπαν κατὰ τοῦ βιβλίου, διακηρύξαντες αὐτὸ ἀνῆθικον καὶ ἀντιθρησκευτικόν, ἡμεῖς εὐρομεν ἐν αὐτῷ τὸν ἠθικὸν σκοπὸν, καὶ ἀνεκαλύψαμεν ὅτι ἄλλοι οὐδὲ κἄν ἐφαντάσθησαν. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν πταίομεν βεβαίως, ἂν ἀφ' ἐνὸς μὲν ὁ συγγραφεὺς εἰς τοὺς ἀπνευματοῦ τοῦ βιβλίου τοῦ διεσπαρμένους ὑπαινιγμοὺς καὶ εἰς τὰς παρομοιώσεις ἐπέδειξε δαψιλῶς τὴν περὶ τὰ θεῖα καὶ περὶ τὴν ἠθικὴν μικρὰν αὐτοῦ μέριμναν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἂν οἱ ἐπικριταὶ του, συμπαρασυρθέντες ἐκ τῶν τὴν ὄρασιν ἀμέσως προσβαλλόντων τούτων ἐλαττωμάτων, παρέβλεψαν τὸ ἠθικὸν μέρος τὸ ἐνυπάρχον ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ μυθιστορηματῆς. Ὁ ἀναγνώστης ἂς ἀκολουθήσῃ ἡμᾶς καὶ θέλει πεισθῆ περὶ τῶν λόγων μας.

Τὸ ἀσελγὲς ἐκεῖνο γύναιον, ἡ Ἰωάννα, ἣτις παῖς ἔτι οὕσα συνεζήτει φιλοσοφικὰ θέματα ἀναβρίχωμένη ἐπὶ τραπέζης ὡς τις τιθασσευμένη ἄρκτης, ἐλάμβανε δὲ ἀμοιβὴν λεπτὰ ἢ φιλήματα, ἣτις μετὰ ταῦτα ἡλικιωθεῖσα κατέστη ἄλλη Λαῖς ὑπὸ τὸ μοναχικὸν αὐτῆς σχῆμα, ἔφθασε τέλος εἰς τὸ τέρμα τῶν αἰσχροουργιῶν τῆς. Ἀναβασθεῖσα ἐπὶ τὸν θρόνον τῶν Παπῶν καὶ ἐξυβρίσασα τὰ πάντα, καὶ θρησκείαν καὶ ἠθικὴν, ὥρριλε τέλος νὰ δώσῃ δίκην τῶν ἡμαρτημάτων τῆς ἐν τοιαύτῃ φοβερᾷ στιγμῇ; εὐράνιος ἀπεσταλμένος ἐφάνη ἐν ὄπτασίᾳ πρὸς αὐτὴν, φέρων εἰς μὲν τὴν δεξιὰν ἐρυθρὰν λαμπάδα, καὶ ποτήριον εἰς τὴν ἀριστεράν. Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν αὐτὸν τοῦτον τὸν συγγραφέα νὰ καλήσῃ.

« Ἰωάννα, εἶπε προσηλῶν πύρινον βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀθλίας Παπίσης » ἡ λαμπὰς αὐτῆ σοὶ ἀναγγέλλει τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀνομημάτων σου, τὸ δὲ ποτήριον πρόωρον θάνατον καὶ κατασχόνην ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐκλεξορ μεταξὺ αὐτῶν. » Ἡ ἀγγελικὴ ἐκείνη πρότασις ἔρριψεν εἰς φοβερὰν ἀμηχανίαν τὴν δύστηνον ἡμῶν ἠρωίδα, ἣτις ἐπὶ πολὺ ἔμεινεν ἀμπίρροπος ὡς ὁ Δαβὶδ, ὅτε ἐπρόκειτο μεταξὺ πείνης πολέμου καὶ παρώλης νὰ ἐκλέξῃ. Ὁ φόβος τοῦ θανάτου καὶ ὁ τρόμος τῆς κολάσεως ἐπάλαιον εἰς τὰ στήθη τῆς πτωχῆς Ἰωάννας ὡς ὁ Ἰσαῦ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Ρεβέκκας.

Ἐκ ἀρχῆ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὴν φλέγουσαν δαῖδα, θυσιάζουσα τὴν μέλλουσαν ζωὴν χάρι τῆς παρουσίας, ἀλλὰ τόσο ἀγρίως ἀνεκλήχασαν τὰ πνεύματα τῆς ἀβύσσου, ἅτινα παρευρίσκατο πάντοτε ἀοράτως εἰς τὰς τοιαύτας σκηρὰς, καὶ τοιαύτη ἐπεσκίασε τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγγέλου κατήφεια, ὥστε μεταμεληθεῖσα ἐξέτεινε τὴν ἄλλην χεῖρα καὶ λαβοῦσα τὸ ποτήριον τῆς αἰσχύνης ἐκένωσεν αὐτὸ μέχρι πυθμένος. »

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς ταύτης ἡ Ἰωάννα ἐν τινι λιτανείᾳ ἐν ἣ πλήθος λαοῦ παρεκλούθει, ἔτεκε δημοσίᾳ τέκνον, τὸν ἀθμειουργιῶν τῆς καρπὸν, καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ἄν πιστεύομεν ν' ἀρνηταί τις ὅτι ἡ σκηνὴ αὐτῆ καὶ ὑπὸ ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἔτι ἐποψιν εἶναι ὅλως ἀμεμπτος, καὶ ὅτι ἐν αὐτῇ διαφαίνεται ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ συγγράμματος. Παρεθέσαμεν δ' αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ συγγραφέως ὅπως δεῖξωμεν ὅτι ἡ γραφὴ αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς ἱκανὸν ὕψος ὅταν τὸ θελήσῃ. Πιστεύομεν μάλιστα ὅτι ἂν ὁ συγγραφεὺς προσεπάθει νὰ φανῇ σημαντότερος καὶ εὐσεβέστερος περὶ τὴν ἔκφρασιν, ἢ θελεν ἰσως προσφέρει εἰς τὸ κοινὸν τελειότερον τι ἔργον ἄλλὰ δυστυχῶς πολὺ σπανίως δεικνύεται οἷος ἐφάνη ἐν τῇ ἀνωτέρῳ σκηνῇ. Ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς, ἐκθέτων ἄνευ τινὸς συστολῆς τὰ αἴσχη τῶν μοναχῶν τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, μὴ ἄρα ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ τοὺς ἀρχαίους Σπαρτιάτας οἵτινες ἐβίαζον τοὺς Εἰλωτας νὰ μεθύωσιν, ὅπως ἐκ τοῦ αἰσχροῦ τοῦ θεάματος διδασκῶσιν οἱ παῖδες τῶν ν' ἀποφεύγωσι τὴν μέθην; Ὅπως δὲ ποτε πιστεύομεν ὅτι εἰς τὰ μυθιστορήματα τῆς Σάνδης καὶ πολλῶν ἄλλων ὑπάρχουσι σκηναὶ, αἵτινες ὑπὸ λεκτικὸν ἐκλεκτὸν καὶ γλωσσικὸν σεμνὴν περιέχουσιν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πλειότερον κακοῦθαι, καὶ ὅμως τοιαῦτα μυθιστορήματα καθ' ἐκάστην δημοσιεύονται χωρὶς οὐδαίς νὰ παραπονεθῇ διὰ τοῦτο.

Ἄλλως τε δὲ, καλλιλογικῶς ἐξεταζόμενον τὸ σύγγραμμα μετὰ πολλῶν ἀρετῶν περιέχει καὶ τινὰς κακίας. Ἡ γλωσσικὴ αὐτοῦ εἶναι καθυρὰ, οὔτε ὑπὲρ τὸ δέον ἐλληνίζουσα ὥστε νὰ γίνηται ἀκατάληπτος, οὔτε χυδαῖζουσα ὥστε νὰ καταντᾷ ἀπὸ δῆς ἢ πολλὰκις μάλισα ὁ συγγραφεὺς καὶ αὐτὰς τὰς αἰσχυρὰς ἰδέας περικαλύπτει οὕτω πως διὰ τῆς ἐλληνίζουσας φράσεώς του, ὥστε χάνουσι ἱκανὸν μέρος τῆς ἀσχημίας τῶν. Ἡ φράσις αὐτοῦ εἶναι διαπεπονημένη, καὶ ὁ συγγραφεὺς εἶναι λίαν φειδωλὸς εἰς τὰς λέξεις, οὐδαμοῦ δὲ ἀπαντῶνται αἱ συνήθεις κομπορημοσύναι καὶ κενολογία. Κα-

κίας δὲ τοῦ βιβλίου θεωροῦμεν ἀκαταλλήλους τινὰς καὶ βεβιασμένους παρομοιώσεις τοιαύται εἶναι, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, αἱ ἐξῆς: *στρογγύλας περιόδους ὡς οἱ μαστοὶ τῆς Ἀφροδίτης, παρειαὶ κοῖλαι ὡς αἱ ῥῆες τῶν Ἀχαιῶν* καὶ ἄλλαι τινές. Ἀλλ' εἰς τοῦτο περιέπεσεν ὁ συγγραφεὺς ἐκ τοῦ πολλοῦ του πρὸς τὰς παρομοιώσεις ἔρωτος, ἐν αἷς κυρίως περιέχεται ἅπαντα ἡ σατυρικὴ του τέχνη, διότι ἀείποτε προσπαθεῖ νὰ συγκρίνῃ δύο ἀντικείμενα διάφορα ὅλως μεταξὺ τῶν, ἐξ οὗ παράγεται πολλὰκις τὸν κωμικὸν καὶ ἀστεῖον. Ἐκ τοῦ πολλοῦ μάλιστα πρὸς τὰς παρομοιώσεις ἔρωτος ἄρπει ἐνίοτε καὶ ἄνην τινὰ ἐξ ἄλλοτριῶν ἀνθρώπων ὅτι τὰ θέλητρα νεανίδος ἦσαν φυσικὰ εἰς αὐτὴν ὡς ἦτο τὸ ἄλα; εἰς τὸν Ἰκεανόν, ὅτι εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν τιμωρεῖται ἐξίσου καὶ ὁ προσηνήσας ἡδονὴν εἰς τὸν πλησίον του ὡς καὶ ὁ προσηνήσας βλάβην εἰς αὐτὸν, ὅτι οἱ ποιηταὶ ἐνδύονται ὅλα τὰ χρώματα ὡς αἱ χεῖρες τῶν βαφείων, ὅτι ὁ ἥλιος ἦν λαμπρὸς ὡς τὸν ὠριμάσαντα τὰ μήλα τῆς Ἐδέμ, εἶναι φράσεις περιεχόμεναι εἰς τὸν Δὸν Ζουὰν τοῦ Βύρωνος, ποιητὴν ὃν εἰς πολλὰ ἐμιμήθη ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς. Τελευταίαν κακίαν τοῦ μυθιστορηματῆς θεωροῦμεν τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ἠθικοῦ τινος χαρακτῆρος, περὶ τὸν οὐπιον ν' ἀναπαυθῆ ὁ ἀναγνώστης, ὡς ὁ ὀδοιπόρος εἰς τινὰ ἐν μέσῳ καυστικῆς ἐρήμου ὄσιν.

Γ. Μ.

ΠΕΡΙ ΘΗΡΑΣ. (1)

Τὴν 10—11 Φεβρουαρίου ὄρην 4 1/2 μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἠκούσθη βροντώδης κρότος, ὃν ἠκολούθησαν φλόγες τηλαυγεῖς, ἐξερχόμεναι ἐκ τῶν ἀναδυομένων νήσων, ἰδίως δὲ ἐκ τῶν μετὰ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κατὰ πρῶτον ἀναφανέντος νησιδίου καὶ τοῦ σωζομένου εἰσέτι δυτικοῦ βραχίονος, πρῶην λιμενίσκου τοῦ Βουλκάου, δηλαδὴ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν θέσιν, ἐν ἣ ἀνέβλυζον τὰ θεοσιδηροῦχα ὕδατα, ἀνυψοῦντο ἐν μέσῳ πυκνοῦ καὶ γαλακτώδους ἀτμοῦ εἰς τὸν αἰθέρα ὃ δὲ ἀτμὸς ἐκτυλισσόμενος καὶ περιδινόμενος ἐφαίνετο ὡς χρυσοέρυθρα νέφη ὑπὸ ποιήλας καὶ διαφόρους μορφὰς παριστανόμενα φθάνων δὲ εἰς μέγιστον ὕψος διεστέλλετο ἐν εἰδει χειμερίου νέφους. Ἐκ δὲ τῶν φλογῶν τούτων

(1) Συνέχεια ἀπὸ φυλλαδ. 78.

ἀνεπὶδων μύδροι ἐρυθροτέρου αὐτῶν χρώματος, οἵτινες ἀπομακρυνόμενοι τοῦ κέντρου καὶ σχηματίζοντες ἐλλειψοειδῆ καὶ πυρρὰ τόξα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐξεπύρουν ἐτι μᾶλλον τὴν λάμπιν ταύτην, καὶ οὕτως ἀνταναλωμένη αὕτη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἡμεροῦσης ὡς ἐκ τῆς νηνεμίας θαλάσσης, παρίστα ἅπαντα τὸν κόλπον τῆς Θήρας ὡς ἐν λαμπρᾷ φωταψίᾳ οἱ δὲ ἐν μέσῳ ἀνερέλου οὐρανοῦ στίλβοντες ἀστέρες καὶ ἡ βαθεῖα τῆς νυκτὸς σιγῆ, διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τοῦ ἡφαιστείου μυκηθμοῦ, συνετέλουν ἐτι μᾶλλον εἰς τὸ μεγαλοπρεπές τοῦ θεάματος. Τὸ ἀξιοθαύμαστον τοῦτο θεῖαμα βαθμηδὸν σμικρυνόμενον διήρκεσεν ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν, πλὴν τῆς ἐκσπενδονήσεως τῶν μύδρων, οἵτινες ἐφάνησαν κατὰ τὴν πρώτην ὄρμην, ὅτε ἠκούετο καὶ μέγας ὁ κρότος ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸ πλειότερον μέρος τοῦ ἀτμοῦ ἠκολούθει νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς αὐτῆς πάντοτε θέσεως. Ἐπαναληφθὲν τὸ αὐτὸ φαινόμενον κατὰ τὴν ὥραν 2 35/60 μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας διήρκεσε κατὰ τὴν πρώτην ὄρμην 3/60 τῆς ὥρας καὶ ἀκολούθως ἕτερα 34^ο.

Τὴν νύκτα περὶ ὥραν 1,3]4 πρὸ μεσημβρίας τῆς 16 κρότος μέγιστος ἀνήγγειλε νέαν ἔκρηξιν, ἣτις ἦτο ἡ δυνατωτέρα πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε, καὶ μετ' ἐκσπενδονίσεως πολλῶν καὶ μεγίστων μύδρων. Οὐδὲν ὅμως ἡφαιστεῖον τεκμήριον ἐφάνη ἐπὶ τῆς νήσου Θήρας.

Τὴν πρωῒαν τῆς 23 ὑπῆρχεν ὕψεις τῆς ἡφαιστείου ἐνεργείας, ἀλλ' ἀκολούθως ἀναπτυσσομένης βαθμηδὸν κῆρησεν ὁ ἀτμός, ἀλλ' ἄνευ ἰσχυρῶν κρότων καὶ μυκηθμῶν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν τὸ βαρόμετρον ἀνήγγειλε θύελλαν ἐν ἔργῳ ὁ οὐρανὸς πρὸς τὸ ἐσπέρας κατέστη κατηφῆς καὶ ὁ ἄνεμος ἤρξατο πνέειν ἐκ νότου μετὰ τινος ὄρμης, περὶ δὲ τὴ μεσονύκτιον ἠγέρθη μετὰ σφοδρότητος ἐπομένως ἡ βοῆ τοῦ ἀνέμου τούτου, ὁ πάταγος τῶν ἀλληλοδιαδόχως συντριβομένων κυμάτων τῆς θαλάσσης, οἱ μυκηθμοὶ τοῦ ἡφαιστείου καὶ ὁ συριγμός, ὅμοιος ἀέρι διαυλωνίζοντι, τοῦ ἡφαιστείου καὶ θεοῦ ἀποζώντος ἀτμοῦ, τοῦ ἄνωθεν τῆς πόλεώς μας ὑπὸ τῆς ὄρμης τῶν ἀνέμων φερομένου, καθίστων τὴν νύκτα ζοφερὰν καὶ φρικαλέαν.

Τὴν 24 ὁ ἄνεμος ἐταπεινώθη ὀψωσοῦν καὶ ὁ οὐρανὸς ἦτον ἀνέφελος, ἀν καὶ οἱ ἡφαιστεῖοι ἀτμοὶ ἀνεπλήρουν τὰ νέφη μετεωρίζομενοι εἰς τὸν αἰθέρα. Ἡ θάλασσα ἅπαντος τοῦ κολποῦ ὡς καὶ μετὰ πᾶσαν τρικυμιώδη ταραχὴν παρίστα ζω-

ρύτερα τὰ κοσμοῦντα τὰ ὕδατα αὐτῆς χρώματα πράσινον, κίτρινον καὶ ἰώδες, ἀναλόγως τῶν ἐπιπλεόντων ὀρυκτῶν μορίων καὶ τῆς ἔνεκα τούτων θλάσεως τῶν φωτερῶν ἀκτίνων.

Τὴν 25 περὶ τὴν 3 1/2 ὥραν π. μ. ἐγένετο μία λαμπρὰ ἐκπυροκροτήσις μεθ' ἱκανῶν μύδρων, ἀλλ' ὀλίγης σπουδοῦ αἱ ἐπόμεναι δὲ ἐκπυροκροτήσεις ὑπῆρξαν κατὰ πλείστον μέρος ἄνευ μύδρων καὶ τέφρας, ἀλλὰ μετὰ πολλοῦ καὶ πυκνοῦ ἀτμοῦ συνοδευόμεναι. Καθ' ἐκαστὴν ὅμως ἐκπυροκροτήσιν αἱ ἐκ τῆς Ἀφροέσεως ἐκπεμπόμεναι λάμψεις καὶ ὁ ἀναδιδομένος ἀτμὸς ἐγίνοντο ἀσθενέστερα.

Κατὰ παρατηρήσεις ἐπιτοπίους ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Καμμένης, οὐδὲν ἴχνος ἡφαιστείου ἐνεργείας ἐφάνη ἢ ταπεινώσεως τοῦ μεταξὺ Γεωργίου Α', καὶ τῶν δύο Νήσων ἐδάφους ἐξηκολούθει δραστηριώτερον τὸ νέον ἀκρωτήριον Γεωργίου Α'. ἐμεγαλύνετο καθ' ὅλας τὰς διαστάσεις, ὡς καὶ ἡ νήσος Ἀφροέσσα, ἣτις ἐξετάθη πρὸς βορρᾶν ἐπὶ 40—45 τετραγωνικοὺς πήχεις. Ἀπὸ δὲ τῆς Ἀφροέσεως μέχρι τοῦ βορείου ἀκρωτηρίου τῆς Νήσου Καμμένης, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ λιμένος Ἀγίου Γεωργίου, ἡ θάλασσα ἦτο θερμὴ 40—50^ο Ρ. καὶ γαλακτώδης, ἀναπέμπουσα θειώδεις ἀναθυμιάσεις.

Εἰς δὲ τὸ μέρος, ὅπου ὑπάρχει ἡ τοῦ Γεωργίου Α' ὀπή, ἐξ ἧς ἐξήρχετο τὸ πλείστον μέρος τοῦ ἀτμοῦ καὶ οἱ ἐκσπενδονόμενοι μύδροι ἀνεδίδετο ὀσμὴ ὑδροχλωρικοῦ ὀξέος, καὶ ἐπὶ τῶν παρακειμένων λίθων παρετηρήθη ποσότης τῆς ὑδροχλωροῦχου σιδήρου.

Τὴν νύκτα δὲν ἐπαυσαν οὐδὲ στιγμὴν οἱ μυκηθμοὶ. Ἐγένοντο διάφοροι ἐκπυροκροτήσεις, καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὴν 2 1/2 μετὰ τὸ μεσονύκτιον ὥραν μετ' ἐκσπενδονήσεως πολλῶν μύδρων.

Ὁ Κ. La Motte, διελθὼν διὰ τοῦ μεταξὺ Ἀφροέσεως καὶ τοῦ σωζομένου εἰσέτι βραχίονος τοῦ Βουλκάνου πορθμοῦ, εὔρεν αὐτὸν λίαν, ἢ κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας στενωτέρον ἐπὶ δὲ τοῦ μνησθέντος βραχίονος εἶδεν, ὅτι ἐσηματίσθη μικρὸς τις μυχός, οὗ τὰ ὕδατα ἐκόχλαζον. Τὰ τοῦ πορθμοῦ τούτου βάθη, 2 πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἦσαν 10 ὀργυίων, ἦσαν μόνον 6. Αἱ δὲ περὶ τὴν Ἀφροέσταν φλόγες συνεχίζοντο ἤδη σχεδὸν μετὰ τῶν ἐκ τοῦ μνησθέντος βραχίονος ἐξερχομένων.

Ὁ αὐτὸς Κ. La Motte παρετήρησεν εἰς διάφορα μέρη καὶ ἐγγύτατα ἀκόμη τῶν ἀναδυομέ-

μων ἐδαφῶν, ὅτι τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, καίτοι θερμότερα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἦσαν ὅμως μᾶλλον ἢ ἦστον ψυχρὰ εἰς βάθος τοῦλάχιστον ἡμίσεος μέτρου. Ἀντλήσας δὲ ὕδωρ ἐκ μέσου τῶν ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναδυομένων φλογῶν, παρ' ὀλίγον κατέκαιε τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Τὴν δὲ πρωῒαν τῆς 26 ἀνίδου καὶ ἑτέρα νῆσος πρὸς δυσμὰς, καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων ὀργυίων ἀπὸ τῆς Ἀφροέσεως.

Τὴν δὲ 27 ἐπανελήφθησαν αἱ ἐκπυροκροτήσεις ἄνευ ὅμως σπουδαίου τινος συμβάντος. Τὴν δὲ 28 ὁ ἀτμὸς καὶ ἡ ἐνεργεία τοῦ Γεωργίου εὐρίσκειτο εἰς ὕψειν, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας τῆς Ἀφροέσεως ὑπῆρχεν εἰς ἐπίτασιν, καθότι συνεχῶς ἐπυροκροτεῖ καὶ ἐντονώτερον μάλιστα ἢ πρίν' ἢ δύναμις ὅμως αὐτῆς ἦτο λίαν μικροτέρα τῆς τοῦ Γεωργίου Α', διότι καὶ οἱ κρότοι ἦσαν ἐντονώτεροι καὶ ἡ ποσότης τοῦ καπνοῦ ὀλιγωτέρα, οὐδ' ἢ ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένη στήλη ἀνέβη ποτὲ εἰς τοσοῦτον ὑπερμέγεθος ὕψος ὅσον ἡ τοῦ Γεωργίου.

Περὶ τὴν 5 ὡς ἐγγιστα ὥραν μ. μ. ἀποσπασθὲν μέρος τι τοῦ ἡφαιστείου ἀτμοῦ ἀπέτελεσε στήλην ἄνωθεν τῆς παρὰ τὸ μεσημβρινὸν ἀκρωτηρίου τοῦ Γεωργίου, ἣτις περιδινουμένη ἐν εἰδει θαλασσοῦ σίφωνος, διήρκεσεν ἐπὶ ὀλίγα τῆς ὥρας λεπτά. Τοιαυτὴ τις στήλη ἐσηματίσθη καὶ ἄλλοτε πλησίον πάντοτε τῶν ἀναδυομένων ἐδαφῶν.

Τὸ μεταξὺ Ἀφροέσεως καὶ Χαλακῆς Καμμένης διάστημα τῆς θαλάσσης πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἔχε βάθος 72 ὀργυίων καὶ σήμερον μόνον 51. Ὁ δὲ μεταξὺ Ἀφροέσεως καὶ παλαιῦ ἐδάφους πορθμὸς καθ' ἐκαστὴν ἐστενοῦτο, ἢ δὲ νῆσος Ρέικα ἢ Ἰπακπαντὴ ἐπλησιάζε βαθμηδὸν τὴν Ἀφροέσταν.

Αἱ πυροκροτήσεις τῆς τε Ἀφροέσεως καὶ Γεωργίου ἐξηκολούθουν σχεδὸν ἐναλλάξ καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 1 καὶ τὴν 2 Μαρτίου, ἀλλ' ἅπασι ἀσθενεῖς.

Οἱ ΚΚ. Verneuil καὶ Fouquet περιελθόντες τὰς Καμμένας νήσους παρετήρησαν ὅτι ἡ νεώτερα τῶν νήσων ποσηρητήθη εἰς τὴν Ἀφροέσταν. Ἐμποδίσθησαν δὲ ν' ἀναβῶσι ἐπὶ τῆς Ἀφροέσεως καὶ τοῦ Γεωργίου διότι παρετήρησαν διάπυρον πηλὸν βέοντα ἐν τοῖς πόροις τῶν νήσων τούτων καὶ καταπίπτοντα ὡς ἐφρόνουν εἰς τὴν θάλασσαν, εἰκάζοντες τοῦτο ἐξ οὗ ἦκουον συριγμοῦ.

Ἡ κορυφὴ τοῦ Γεωργίου καθεκάστην ἐλάμβανεν ἐπὶ μᾶλλον κωνοειδὲς σχῆμα καὶ ἐκ μέσου αὐτῆς ἀνέδυνεν ἐκ διαλειμμάτων μέλας καπνός.

Ἡ παρὰ τὰ νέα ἐδάφη θερμοκρασία τῆς θαλάσσης μετεβάλλετο συνεχῶς καὶ ἀλλεπαλλήλως.

Τὴν δὲ 3 Μαρτίου ἡ ἡφαιστεῖος ἐνεργεία διετέλει εἰς ἐπίτασιν, ἰδίως ὁ ἀτμὸς ἦτο πάμπολυς ἐκτεινόμενος ἀδιασπάρτως πλείον τῶν 5 μιλίων, οἱ κρότοι ὅμως καὶ μυκηθμοὶ ἦσαν ἀσθενεῖς. Ἐνεκα δὲ τοῦ πνέοντος νοτίου ἀνέμου ἡ ὡς τετραγαμμένου ἀντλοῦ ἀποφορὰ κατέστη περὶ τὸ ἐσπέρας εἰς Θήραν λίαν ἐνοχλητικὴ.

Τὸ ἡφαιστεῖον ὑπῆρχε τὴν 4 καὶ 5 εἰς ὕψειν, πρὸς δὲ τὸ ἐσπέρας ἀνέδιδεν ἄφθονον ἀτμὸν.

Τὴν δὲ 6 ἡ ἡφαιστεῖος ἐνεργεία ἐξηκολούθει μετὰ τινος ἐπιτάσεως, μάλιστα ὁ ἀτμὸς ὑπῆρχε πολὺ ἄφθονος, ὅπως συμβαίνει δσάκις πνέει δυτικὸς ἄνεμος.

Τὴν δὲ 7 ἡ ἡφαιστεῖος ἐνεργεία εὐρίσκειτο εἰς πλειοτέραν ἔντασιν. Οἱ μυκηθμοὶ διεδέχοντο καθ' ὅλην τὴν παρελθούσαν νύκτα τοὺς μεταλλικοὺς ἤχους καὶ τὰς ἐλαφρὰς ἐκπυροκροτήσεις. Ἡ ἐξ ὑδροθειοῦχου ἀερίου ἀποφορὰ ἠνώχλει τοὺς κατοίκους τῆς Θήρας. Ὁ ἀτμὸς ἀποτελῶν ἐλικοειδὲς καὶ ἀδιάσπαστον νέφος ἐσηματίζε τόξον ἐπεκτεινόμενον ἐκ Καμμένης πέραν τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Θήρας, ἔχων δηλαδὴ μῆκος πέντε καὶ ἐπέκεινα μιλίων, καὶ ὕψος 2,000 ὡς ἐγγιστα ποδῶν.

Τὴν 11 1/2 ὥραν π. μ. ἀνέδου μικρὸς τις βράχος 40 ὡς ἐγγιστα μέτρα πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Γεωργίου Α', τὴν δὲ 1 ὥραν μ. μ. κατεβυθίσθη καὶ οὐδ' ἐφάνη πλέον.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα τῆς 7 καὶ τὴν πρωῒαν τῆς 8 οἱ βρόμοι καὶ μυκηθμοὶ ἦσαν ἀδιάκοποι ἀν καὶ ἀσθενεῖς. Αἱ ἐκπυροκροτήσεις ὡσαύτως ἐγένοντο συνεχῶς, καὶ τῆς Ἀφροέσεως μάλιστα ἐντονώτερον ἢ τὰς παρελθούσας ἡμέρας ὁ ἀτμὸς ὅμως ἦτον ἐλάχιστος καὶ λίαν ἀραιός. Ἡ κορυφὴ τοῦ Γεωργίου ἐφάνετο ὀλίγον τεταπεινωμένη, καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτοῦ ἐτελείτο μετὰ μεγίστης βραδύτητος, ἐνῶ ἀπεναντίας τῆς Ἀφροέσεως ἐγένετο λίαν ἐπαίσθητός.

Παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τὰ ὕδατα ἐσηματίζον βρεῦμα σφοδρῶς περιδινόμενον.

Ὁ πλήρης ὑδροθειοῦχου ἀτμοῦ ἀερίου ἀτμὸς οὐ μόνον ἐπροξένει καρηβαρῆς, ἐμετοὺς, δύσπνοιαν καὶ εἰς τινὰς καρδιαλγίαν, ἀλλὰ κατεξήρηνε καὶ τὰ τρυφερὰ καὶ εὐαίσθητα φυτὰ καὶ δένδρα, μὴ ἐξαιρουμένων τῶν ἀμπέλων.

Παρατηρήθη δὲ ὅτι εἰ καὶ ὁ ἀτμὸς ἐπέφερεν

εις τοὺς κατοίκους τῆς Θήρας ἐνοχλήσεις τινὰς προσκαίρους, εἰς τὴν ὑγείαν ὅμως ὠφέλει μάλλον ἢ ἐβλαπτεν αὐτοὺς, διότι οὐδέποτε ἐσπίνιζον τὰ νοσήματα ὅπως νῦν, καὶ πρὸς τούτοις οἱ κάτοικοι ἐφαίνοντο πλέον ἰλαροὶ καὶ ζωηροὶ ἢ ἄλλοτε, ὅπερ ἴσως ἐπηγάζεν ἐκ τοῦ ἐμπεριεχομένου σιδήρου ἐν τοῖς ζέουσιν ὕδασι, ἐπομένως καὶ ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ ἀναδυομένῳ ἀτμῷ.

Τὴν δὲ 9 ὁ Γεώργιος Α' εὗρίσκετο εἰς μεγίστην ὕψει οὐδὸλως ἐπεκτεινόμενος, ἐνῶ ἂ πεναντίας ἡ Ἀφροέσσα ἐπροχώρει γιγαντιαίως βήμασι, μάλιστα ἡ κορυφή αὐτῆς ἀνυψωθείσα διεκρίνετο ἐκ τῆς πόλεως Φηρῶν, ὅθεν ἐφαίνετο κάλλιστα καὶ ὁ κρατὴρ αὐτῆς ὁ ἀναπέμπων ζωηροτάτας ἀδιακόπως φλόγας μετὰ καπνοῦ μάλλον ἢ ἤττον πυκνοῦ, ἐνῶ συγχρόνως πανταχόθεν τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἐξήρχετο ἄφθονος λευκὸς ἀτμός, ὡς ἄλλοτε καὶ ἐκ τῆς τοῦ Γεωργίου ἐπιφανείας· ἤδη δὲ ὁ Γεώργιος ἀνέπεμπεν ἀτμοὺς μόνον ἐκ τῶν βρυμάτων. Ἡ περὶ τὸν Γεώργιον θάλασσα κατέστη χλιαρὰ, καὶ ἡ ταπεινῶσις τοῦ παρακειμένου ἐδάφους δὲν ἐπροχώρει. Οἱ μυκηθμοὶ καὶ βρόμοι ἦσαν μεμετριάσμενοι, αἱ δὲ ἐκπυρσοκροτήσεις συνεχεῖς μὲν ἀλλ' ἀσθενεῖς.

Παρατηρούμενος ὁ κόλπος τῆς Θήρας ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς Παλαιᾶς Καμμένης παρίστα λαμπρὸν καὶ μαγευτικὸν θέαμα· ἐπομένως φωτογραφούμενος ἤθελε σχηματίσει ἐν τῶν λαμπροτέρων τῆς ὑψηλίου πανοραμάτων, καθότι ἐπὶ τῶν μάλλον ἢ ἤττον μελανῶν καὶ ἀποτόμων ἀκτῶν, ἀνυψουμένων κυματοειδῶς ἐπὶ 900—1000 ποδῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας πολυχρώμου θαλάσσης, καὶ ἀποτελουσῶν κυκλοτερῆ σχεδὸν κόλπον 5—6 μιλίων διάμετρον ἔχοντα, ἔκειντο διάφορα κομψὰ πολίχνια, οὐκ εὐκαταφρονήτους καὶ λευκάς, κατὰ πλείστον μέρος, οἰκοδομὰς ἔχοντα, ἐν μέσῳ χλοερῶν καὶ ἀνθηρῶν ἀμπέλων· εἰς τὸ κέντρον τοῦ κόλπου τούτου ὑπῆρχον αἱ πυριφλεγεῖς νῆσοι αἵτινες ἐκ μὲν τοῦ ἀφθόνως καλύπτοντος αὐτὰς λευκοῦ ἀτμοῦ, ὡς χιονοσκεπεῖς ἐφαίνοντο, ἐκ δὲ τῶν ἀδιαλείπτως ἐκ τῆς Ἀφροέσσης ἐξερχομένων βοδοχρῶν φλογῶν καὶ ἀνυψουμένων μετὰ τοῦ ἀνταυγάσματος αὐτῶν εἰς πολλὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας μέτρα, ζωηρῶς ἐφωταγωγοῦντο.

Ἀπὸ τῆς πρώτης δὲ τῆς 10 Μαρτίου ἐφάνησαν αὖθις ἀτμοὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Γεωργίου Α', ὡς καὶ πρὸ δύο ἡμερῶν παρὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν πλησίον τοῦ παλαιοῦ ἐδάφους εἰς ἕκτασιν 100 περίπου τετρα-

γωνικῶν μέτρων ἢ θάλασσα διετέλει ἐρυθρὰ ὡς κιννάβαρις· ἡ ἐπέκτασις τοῦ Γεωργίου ἦτο ἀνεπαίσθητος, τῆς Ἀφροέσσης ὅμως λίαν ἐπαίσθητῆ.

Τὴν δὲ 12 Μαρτίου τὰ αὐτὰ ἠφαιστεια φαίνόμενα ἐξηκολούθουν.

Τὴν 13 καὶ 14 Μαρτίου αἱ ἠφαιστεια ἐνεργεῖσαι ἐξηκολούθουν, τὴν δὲ 15 μόλις πρὸς τὸ ἐσπέρας οἱ μυκηθμοὶ ἦσαν ἐντονώτεροι, ὁ ἀτμός πλείότερος καὶ μελανώτερος, αἱ λάμπεις τῶν φλογῶν ὑψηλότεραι, καὶ ὁ μεταλλικὸς ἤχος οὐ μόνον διήρκει ἐπὶ πολλὴν κατὰ συνέχειαν ὥραν, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότερον ἤκούετο εἰς τρόπον ὥστε ὁμοίως μεμακρυσμένῳ ἤχῳ μεγάλων κωδῶνων.

Τὴν 16 καὶ 17 ἡ αὐτὴ τῆς ἠφαιστειοῦ ἐνεργείας ἐπίτασις ὑπῆρχε πλὴν ὁ Γεώργιος δὲν ἐξετείνετο πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος ἀλλὰ μόνον πρὸς τὸ βόρειον, καὶ ἐκείθεν βραδέως, ἐνῶ ἡ Ἀφροέσσα ἐξετείνετο ἐπαίσθητῶς πανταχόθεν. Καταμετρήσεως γενομένης εὐρέθη ὅτι ἡ Ἀφροέσσα ὑψοῦτο ἐπὶ 104 πόδας ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὁ δὲ Γεώργιος ἐπὶ 185 πόδας.

Πλησίον δὲ καὶ πρὸς τὸ νοτιοανατολικὸν τῆς Ἀφροέσσης ἀνέδου μικρὰ τις νῆσος ἔχουσα περίμετρον 25 περίπου μέτρων, καὶ ὕψος 1 1/2 μόλις μέτρον. Ἀπέχετο δὲ τῆς Ἀφροέσσης εἰς ἀπόστασιν 3—4 μέτρων. Τὴν νῆσον ταύτην ὠνόμασαν Ἀράστασιν.

Τὸ βάθος τῆς μεταξὺ Παλαιᾶς καὶ Νέας Καμμένης θαλάσσης εὐρέθη ἤδη 47 ὄργυιων ἐνῶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν εὐρεῖ αὐτὸ ὁ κυβερνήτης τῆς ἐθνικῆς ἡμιορίας τῆς Σύρου Κ. Κουτσοῦκος 48 ὄργυιων.

Τὴν δὲ 18 οἱ μυκηθμοὶ καὶ βρόμοι ἠκολούθουν ἀδιαλείπτως καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ μέλας ἀτμός ἀνεδίδετο ἐν ἀφθονίᾳ· κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἐγένετο ἐκ τοῦ ρήγματος τοῦ Γεωργίου ἐλαφρὰ ἐκπυρσοκρότησις καθότι δὲν ἐξῆλθεν ἢ μόνον πεπυκνωμένος ἀτμός ἀνευ σποδοῦ καὶ μύδρων· ὁ ἐξεληθὼν δὲ οὗτος ἀτμός παρέστησε καὶ αὖθις σχῆμα κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἤττον ἀνοικοράμβους, διὸ ὁ λαὸς ἀπεκάλεσεν ἐξ ἀρχῆς εὐφωῶς τὸ τοιοῦτον σχῆμα τοῦ ἐξερχομένου ἀτμοῦ *κουκουπίδι*. Ἀνυψούμενος δὲ ὁ ἀτμός εἰς τὸν αἰθέρα ὑπὸ τὴν μνησθεῖσαν μορφήν ἐξετυλίσκετο βαθμηδὸν ὡς κάλυξ ἀνθῶν διανοιγόμενος.

(Ἐπεται ἡ συνέχεια)